

Nr 4, December 2025

VÅRT FÖRSVAR

Oberoende tidskrift sedan 1890

Tema: Ryssland

The world may change. **World class doesn't.**

In today's changing world, we face technological, financial and logistical challenges that conventional thinking just won't match.

It takes innovative, pragmatic thinking to push boundaries and develop clever solutions.

We call it the thinking edge.

www.saabgroup.com

SAAB

VÅRT FÖRSVAR

*Oberoende tidskrift för försvar
och säkerhet sedan 1890. Utges
av Allmänna Försvarsföreningen.*

Vårt Försvar utkommer med fyra nummer per år. Tidskriften är ett populärvetenskapligt, opolitiskt organ för analys och debatt i försvars- och säkerhetsfrågor.

Ansvarig utgivare:

Ulf Hammarström

Chefredaktör:

Tommy Jeppsson

E-post: jeppsson.tommy@hotmail.com

Redaktionskommitté:

Johanna Gårdmark, Gunilla Herolf,
Tommy Jeppsson, Bo Jifält och Minou
Sadeghpour.

Grafisk design och tryck:

ClearDesign.se

Nästa nummer:

25/3 2026

Material:

Publicering av artiklar införda i
Vårt Försvar medges med angivande av
källan. Tidskriften tar inte ansvar för
insänt icke beställt material.

Prenumeration:

Helår fyra nummer: 350 SEK.

Pris t o m 25 år: 100 SEK.

Bankgiro 482-8885 eller Plusgiro 127 11-8

ISSN:

0042 - 2800

AFF:s kansli:

AFF:s kansli, Teatergatan 3,
111 48 Stockholm

Kanslichef Emma Holmgren

E-post: aff@aff.a.se

www.aff.a.se

Organisationsnummer:

802000-1106

Omslagsbild: Ryssland utgör vår största
säkerhetsutmaning. Foto: 1968 / Shutterstock.com.

Den säkerhetspolitiska konstanten

Mellan åren 1521–1814 var Sverige i krig med Ryssland åtta gånger och med Danmark tolv. Den numerära övervikten mot Danmark har förbytts i ett allt närmare förhållande där våra länder idag är medlemmar av Nato. Ryssland däremot är den säkerhetspolitiska konstant som definieras som det största hotet.

Den preussiske politikern Otto von Bismarck (1815–1898) har fällt yttrandet att Ryssland "aldrig är så starkt som det ser ut, men ej heller så svagt som det kan tyckas". I kortversionen en beskrivning av landet som komplext och svårbedömt.

Dagens Ryssland är ett land med ett allt repressivare styre och en ekonomi pressad av sanktioner och kostnader för kriget i Ukraina. Under Putin har ekonomin präglats av ökad statlig kontroll där bl a de utländska investeringarna minskat. Ensidiga militära satsningar och frånvaron av strukturella reformer minskar tillväxten i vars spår följer lägre levnadsstandard.

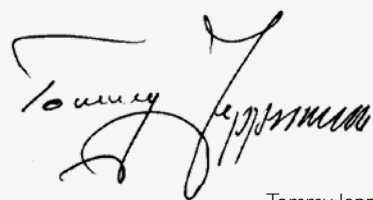
Repressionens medel är inhemskt förtryck av oppositionella och kontroll av media. Med mer än en miljon stupade och skadade soldater från kriget i Ukraina följer frågan var aktionerna från soldatmödrarna, aktiva och påverkande i samband med den ryska krigsföringen i Afghanistan, är synliga idag? De ryska förlusterna ska ses i relation till folkmängden under sovjettiden, vilken 1991 uppskattades till cirka 289 miljoner jämfört med dagens knappt 144 miljoner. Opposition bland vanliga ryssar är inte att rekommendera och ännu mindre bland samhällets elit där det existerar en stor uppfinningsrikedom avseende sätt att likvidera de som uttrycker avvikande uppfattningar.

Ryssland bär historiskt på idén om en grundläggande motsättning till

väst, skilt från Europa och USA där väst inte gett, och fortsatt inte ger, Ryssland det inflytande och den respekt som självbilden kräver. Detta må vara en lyx förbehållet samhällseliten och regimen som prioriterar systemets överlevnad och expansionism med målet att återupprätta landets storhet, där territoriell expansion bortom Ukraina känns som ett okontroversiellt antagande.

Folkets breda lager har att hantera mera näraliggande utmaningar som följer av kontrollsamhället och en levnadsstandard hos många ryska invånare fjärran från den vi uppfattar som närmast självklar. En situation som för den vanliga ryske medborgaren, påverkad av en intensiv propagandaapparat, sannolikt bidrar till acceptans, om än inte entusiasm, för kriget i Ukraina. Lagg till den tradition vad gäller förmågan att uthärda umbäranden som präglar den ryska befolkningen: att tåla, lida och kämpa vidare, och möjligheterna att uthärda ett långvarigt krigs negativa konsekvenser är en realitet.

Kriget i Ukraina är existentiellt för båda parter. För den ryska regimen dess överlevnad och återupprättandet av imperiet. För Ukraina nationell överlevnad. Således incitamenten för ett långvarigt krig där i tillägg – behoven av en yttre fiende, läs oss européer – kommer att hållas levande av Kreml med konsekvensen att vi måste vara beredda på en långvarig, ytterligt osäker framtid.

Tommy Jeppsson

7

18

36

VÅRT FÖRSVAR Nr 4, December 2025

Noterat

5 Lars Holmqvist

Svåra utmaningar för demokratier

7 Elisabeth Braw
Försvararens dilemma

Tema: Ryssland

11 Gudrun Persson
Varför Ryssland krigar – militärt tänkande och strategi

14 Jörgen Elfving
Det är inte slut förrän det är slut

18 Jörgen Elfving
Utvecklingen av de ryska väpnade styrkorna

21 Lars Holmqvist
Hybridkrig mot Finland och mot andra

24 Emil Wannheden
Kriget nöter ner Rysslands ekonomi

26 Ove Bring
Ukrainakriget och folkrätten

29 Jakob Hedenskog
Rysslands operation i Rumänien – udden riktad mot Nato

Analys

32 David Bergman
Samhället går inte under i krig

34 Jonas Hård af Segerstad
Tyskland – Quo vadis?

36 Lars Wedin
Frankrike – stormakt i kris

39 Mats Braun
Regeringsskifte i Tjeckien
– en utrikespolitisk kursomläggning?

Ord i tiden

42 Bo Stennabb
Frivilligheten är viktig

KINAS 80-ÅRSFIRANDE AV ANDRA VÄRLDSKRIGETS SLUT

Andra världskriget tog, som bekant, inte slut i maj 1945 utan först efter atombombningarna mot Japan i augusti samma år. Kina högtidlighöll 80-årsminnet av krigsslutet med en stor parad i Beijing den 3 september. Paraden är intressant att studera ur ett par synvinklar.

Paraden, som var stor och väl-regisserad, gav Kina möjlighet att visa världen bredden och kapaciteten i kinesisk vapenproduktion. Bland annat visades minst fem nya robotar. Alla bör kanske inte betraktas som banbrytande, men några av dem

kan vara det. Ännu ett prov på Kinas tekniska förmåga och höga ambitioner.

Samtidigt kunde världen se Kinas ledare Xi Jinping, Rysslands Vladimir Putin och Nordkoreas Kim Jong-Un stå sida vid sida på podiet. Detta lär vara första gången dessa tre ledare har synts samtidigt i officiella sammanhang, vilket i sig är en stark signal till ledarna i väst – men även till resten av världen: det finns alternativ till västligt ledarskap.

Källa: BBC, DefenseOne

Kina satsar på att stärka sin militära förmåga. Foto: The website of the President of the Republic of Azerbaijan, CC BY-SA 4.0.

Ukraina slår mot den ryska energiproduktionen, samtidigt som denna är mycket stor. Foto: youledtayif / Shutterstock.com.

ENERGIKRIGET I UKRAINA

Ryssland har under flera år försökt att förstöra den ukrainska energiförsörjningen, något som har utsatt ukrainarna för ett stort lidande. Sedan augusti har Ukraina å sin sida ökat ansträngningarna att förstöra den ryska distributionen av olja och gas med hjälp av långdistansvapen. Påverkan på den ryska energisektorn innebär inte bara svårigheter för civilbefolkningen utan begränsar även viktiga exportintäkter. Samtidigt är den ryska energiproduktionen mycket stor. Det uppges att dieselproduktionen innan den ukrainska offensiven var dubbelt så stor som den inhemska efterfrågan. Diesel är också den viktigaste drivkällan för transporter och för militära fordon.

Källa: Atlantic Council, Business Insider och andra källor

VAPENSTILLESTÅND I GAZA OCH FRÅGAN OM HAMAS

I och med den fredsuppgörelse som, under Donald Trumps ledning, arbetades fram i oktober uppkommer frågan om vilken roll Hamas ska ha i det fortsatta arbetet.

Redan i somras kom Arabförbundets medlemsstater överens med EU

om att Hamas inte bör kvarstå som ledande aktör i Gaza. Utöver den eniga politiska ledningen i arabvärlden finns röster som pekar på svårigheterna att nå det arabiska målet om en tvåstatslösning, när ena delen av Palestina – alltså Hamas – inte accepterar styret i den

andra delen, Västbanken. Om den framarbetade vapenvilan ska kunna övergå i varaktig fred, torde Hamas styre vara ett problem som behöver lösas.

Källa: CNN, All Arab News och andra medier: Baraa Shiban/@BShtwtr på X (tidigare Twitter)

SJU TYPSITUATIONER

MSB och Försvarsmakten släppte i september en gemensam rapport med titeln *Gemensamma utgångspunkter för totalförsvaret 2025–2030*. I rapporten beskrivs sju s k typsituationer i vilka Sverige kan hamna i väpnad konflikt. Dessa sju är Hybrida hot, Vårdlandsstöd, Anfall mot norra Sverige, Anfall mot Gotland, Fjärrangrepp, Förstärkning av alliansens norra flank och Förstärkning av alliansen i Baltikum. Rapporten betonar att en väpnad konflikt kan uppstå på andra sätt eller i andra områden och att flera situationer, eller hot, kan uppträda samtidigt eller som en följd av händelseutvecklingen. Den är läsvärd för alla med intresse av totalförsvaret.

Källa: regeringen.se med flera

En viktig rapport som framtagits gemensamt av Försvarsmakten och MSB. Källa: MSB..

SPANNMÅL I SVENSKA BEREDSKAPSLAGER

Jordbruksverket ska etablera beredskapslager av spannmål och insatsvaror till jordbruket där Sverige har ett stort importberoende. Beredskapslagren ska säkra att befolkningen har tillgång till tillräckligt med säker livsmedelsförsörjning vid en allvarlig kris och, i yttersta fall, krig. I oktober 2025 påbörjades upphandlingen av beredskapslager av spannmål. Man har inlett med Sveriges fyra nordligaste län, dels på grund av avstånden och länens beroende av införsel, dels på grund av Nordkalottens strategiska betydelse.

Lagring av spannmål är ett led i att stärka försörjningssäkerheten vid en kris och i krig. Foto: Taljat David / Shutterstock.com.

Regeringen har avsatt medel för att Jordbruksverket under 2026–2028 ska etablera beredskapslager av spannmål för livsmedelskonsumtion i hela landet samt kritiska insatsvaror som är viktiga för att Sverige ska kunna upprätthålla sin inhemska livsmedelsproduktion.

Källa: Jordbruksverket

"DEN TRANSPARENTA OCEANEN"

Kina arbetar med att ta fram en ny form av bevakning av havsdjupen. Det handlar om en kombination av flera olika system: satellitburna, placerade på eller nära havsytan, nere i havsdjupen samt på havsbotten. Dessa ska bygga en samlad bild av observationer och kommunikationen är uppbyggd som självreparerande nät och blir alltså inte beroende av att enskilda noder fungerar, som i linjära system.

Tekniken, ännu på testnivå, ska ha provats vid den rysk-kinesiska

övningen Joint Sea 2025 utanför Vladivostok.

En reflektion är att ett transparent hav inte bara kan påverka vårt eget ubåtsvapen. Om ubåtar som bär interkontinentala robotar blir svårare att dölja påverkar det även kärnvapenstaternas andraslagsförmåga, vilket ökar risken för att kärnvapenbalansen rubbas.

Källa: U.S. Naval Institute, DefenseOne

MSB:S NAMNBYTE

Vid årsskiftet 2025–2026 byter Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB) namn till Myndigheten för Civilt Försvar (MCF). Det nya namnet ska bättre spegla myndighetens uppdrag,

ett uppdrag som i hög grad har påverkats och förändrats av utvecklingen i omvärlden.

Källa: MSB

Lars Holmqvist är egen företagare, reservofficer och försvarsdebattör.

Den ryska skuggflottan utgör plattformar för olika former för gråzonsangrepp. Bilden visar Eagle S. Foto: Htm / Wikimedia Commons, CC BY-SA 4.0.

Försvararens dilemma

*Gråzonsaggression är extremt farlig för det drabbade landet och dess civilsamhälle. Det är likaledes extremt svårt att vedergälla gråzonsangrepp. Länder som håller sig till lag och ordning håller sig alltid till reglerna, inte bara när det passar dem. De beslagtar inte skuggfartyg utan anledning och de sänker inte heller fartyg utan vidare, skriver **Elisabeth Braw**.*

Skuggflottan. Drönare vid gränser och flygplatser. Anlagda bränder. Desinformation. Valpåverkan. Sabotage mot bilar. Misstänkt sabotage mot undervattenskablar. GPS-störningar. Åren då vi mest behövde oroa oss för desinformation och valpåverkan känns nästan harmoniska jämfört med den gråzonsaggression Ryssland, och vissa andra länder, nu utsätter oss för. Alla dessa varianter av gråzonsaggression (det som ibland

kallas hybridkrig) har gemensamt att försvararen ställs inför ett dilemma. Gråzonsaggression är inte bara aggression under Artikel 5-tröskeln, det är också aggression av ett sådant slag att respektabla länder inte kan vedergälla angreppen med samma mynt. Det gör gråzonsaggression till försvararens dilemma.

TYCKARE OCH VERKLIGHETEN

”Beslagta den!”. ”Sänk den!”. Sådana förslag presenterar kommentatorer

ofta när något särskilt farligt skuggfartyg seglar genom Östersjön. På sociala medier ser man närmast dagligen liknande uppmaningar till Östersjöländernas myndigheter. När skuggfartyg seglar förbi Östersjöländers kuster, vilket händer flera gånger om dagen, borde myndigheterna alltså beslagta eller sänka sagda fartyg, eller i annat fall förbjuda dem från att segla i Östersjön, menar alltså sådana kommentatorer.

Tyvärr verkar dessa tyckare inte ha hört talas om UNCLOS, Havsrättskonventionen. Konventionens Artikel 56¹ handlar om den ekonomiska zonen, vilken sträcker sig 200 sjömil från territorialvattnets yttre gräns. Där har kuststaten "suveräna rättigheter över naturresurserna, både levande och icke-levande, inom en sträcka på upp till 200 nautiska mil från kusten. Rättigheterna innefattar också behörighet över andra ekonomiska aktiviteter, som energiproduktion från vatten och vind, samt jurisdiktion över miljöskydd och marin vetenskaplig forskning." I territorialvatten gäller kuststatens lagar, men det gör de inte i den ekonomiska zonen.

Därför seglar skuggfartygen i Östersjöländernas ekonomiska zoner. Om fartygen hade rent mjöl i påsen, skulle de också kunna segla i ländernas territorialvatten, men Rysslands Östersjöhamnar når man också utan att segla i de andra Östersjöländernas territorialvatten. Dag efter dag, natt efter natt, seglar skuggfartygen därför i Östersjöländernas ekonomiska zoner, och varje gång de seglar bryter de mot olika maritima regler. De saknar fungerande olycksförsäkring, de har ofta olika skavanker, de fuskar med flaggan eller de manipulerar sin AIS – ett system som är obligatoriskt på fartyg och som visar var de befinner sig och därmed minimerar kollisionrisken.

SVÅRT ATT INGRIPA

Eftersom skuggfartygen håller sig till de ekonomiska zonerna finns det inte mycket kuststaterna kan göra. De kan inspektera vissa fartyg, men i en ekonomisk zon är det extremt svårt att beslagta ett fartyg, just eftersom kuststaters

lagstiftning inte gäller där. Den 25 december 2024, när skuggtankern *Eagle S* hade kört sönder fem kablar i Finska viken, ingrep Finlands gränsbevakningsväsende. Fast *Eagle S* befann sig i den ekonomiska zonen, firades gränsbevakningsvakter ner från en helikopter och tog kontroll över fartyget.

Vi västländer har i våra medborgare faktiskt en tillgång som våra motståndare inte har.

Det var dramatiska scener, och finnarna behövde ingripa innan fartyget, som var på väg mot fler kablar, ställde till ännu större skada. Men helt enligt havets regler var det inte, och det blev ett av tillhyggena som fartygets finske advokat använde när fartyget sedan hölls kvar i Finland och tre av dess besättningsmedlemmar åtalades.

När Ryssland började använda sig av skuggflottan i december 2022 var det helt enkelt åldriga fartyg som transporterade rysk olja och inte ingick i det officiella maritima systemet. Det är farligt, men sedan dess har skuggflottan blivit ännu farligare, för Kreml verkar ha insett att man kan använda dessa fartyg – som precis som alla andra fartyg har rätt att segla i Östersjön och var de vill i världen – också i

gråzonsangrepp. Flera av fartygen har varit inblandade i de mystiska kabelincidenterna i Östersjön, och ett av dem misstänks ha fungerat som avfyrningsramp för drönarna som flög runt Kastrup i slutet av september.²

ETT DILEMMA

Varje gång ett skuggfartyg kommer seglande stöter kuststaterna på försvararens dilemma: de måste hålla sig till reglerna medan angriparen kan göra som den vill. Västländers regeringar måste dessutom handla någorlunda etiskt. För en demokrati, som plågas av skuggfartyg, vore det otänkbart att vedergälla skuggflottstrafik genom att skicka skuggflottsfartyg till det land man misstänker ligger bakom skuggfartygen i ens egna vatten.

Ryssland har inga skrupler när det gäller oetisk aggression, vilket gör gråzonsaggression extremt attraktivt. Det är dessutom innovativt och man fortsätter att utveckla nya sorters gråzonsaggression. Att använda skuggflottan till mer än att transportera sanktionerad olja är ett exempel på det, och de senaste tre åren har ryssarna befunnit sig i en enorm innovationsspurt som har sett gråzonsaggressionen expandera långt bortom de cyberangrepp och inflytelsekampanjer vi är vana vid.

FORTSATTA CYBERANGREPP

Cyberangreppen mot mål i väst har fortsatt, och deras mål kan vara vad som helst: statliga myndigheter, storföretag, sjukhus, infrastruktur – inget mål är otänkbart. Målen kan också vara okända företag, för mindre kända företag som är leverantörer till berömda näringslivsjättar ingår i dessa jättars digitala kedjor. Om angriparen tar sig in i en leverantörs system är

1) www.regeringen.se/contentassets/c2ebc991a93145f6a9789b1e9aa0590f/forenta-nationernas-havsrattskonvention-montego-bay-den-10-december-1982-och-avtalet-om-genomforande-av-del-xi-i-denna-konvention/

2) Braw, Elisabeth (2025), Russia's Shadow Fleet Is Doing More Than Sanctions-Busting. *Foreign Policy*, 2 oktober 2025. <https://foreignpolicy.com/2025/10/02/russia-shadow-fleet-pushpa-drones/>

Resultatet av angrepp från hackers, vilka verkar på uppdrag av en statlig aktör; är lätt att förneka från uppdragsgivarens sida.
Foto: Tero Vesalainen / Shutterstock.com.

det lätt att därifrån ta sig till det egentliga målet eller målen. Det var genom att angripa ett amerikanskt mjukvaruföretag som ett ryskt cybergäng 2021 lyckades lamslå Coop och hundratals andra företag.³ Precis som för ett årtionde sedan är det extremt svårt för det angripna företaget eller landet att utreda om den grupp hackare som begått brottet handlat på egna vägnar eller på uppdrag av en stat. Orsaken är att hackare och deras uppdragsgivare ser till att inte lämna digitala spår.

Några Natoländer har offensiva cyberenheter: USA naturligtvis, därtill Storbritannien, och vissa menar att även Danmark har det,

men officiellt talar länder inte om sådant. Men inte ens dessa länder skulle utföra cyberattacker mot sjukhus i Ryssland, Kina, Nordkorea eller andra länder som utan att tveka riskerar människoliv i våra länder. Detta är också försvararens dilemma.

KAOS, STÖLD OCH SKADOR

Samma obalans gäller desinformation, valpåverkan och inflytelsekampanjer. Nog har väst – i synnerhet USA, Storbritannien och Frankrike – spridit en del desinformation genom årtiondena, i synnerhet under kalla kriget. Nog försökte dessa tre, och kanske andra västländer, under kalla kriget att med oetiska medel påverka ett och annat val i olika

delar av världen. Under senare år har Ryssland utmärkt sig genom sina energiska aktiviteter inom både desinformation och valpåverkan, och i de flesta fall syftar aktiviteterna inte till någon särskild valutgång. I stället ska de skapa kaos och rubba medborgarnas tillit till sina länders demokrati och institutioner.

Det är med samma kaomsåtsättning som Ryssland under det senaste året raskt byggt ut sin gråzonsaggression. Olika europeiska länder har utsatts för anlagda bränder⁴, paketbomber⁵, sabotage på privatbilar⁶ och mycket annat. En av de mest oroväckande aspekterna är att Ryssland ofta lejer ”gig-agenter” till sådana uppdrag.

3) Tidy, Joe (2021). Swedish Coop supermarkets shut due to US ransomware cyber-attack. BBC, 3 juli 2021. <https://www.bbc.co.uk/news/technology-57707530>

4) Whitehead, Jamie (2025). Poland accuses Russia of arson over 2024 shopping centre fire. BBC, 12 maj 2025. <https://www.bbc.co.uk/news/articles/cgegi1rvq84o>

5) Kirby, Paul och Gardner, Frank (2024). Mystery fires were Russian 'test runs' to target cargo flights to US. BBC, 5 november 2024. <https://www.bbc.co.uk/news/articles/c07912lx33o>

6) Deutschlandfunk (2025). Behörden vermuten Russland hinter Auto-Sabotageserie. Deutschlandfunk, 5 februari 2025. <https://www.deutschlandfunk.de/behoerden-vermuten-russland-hinter-auto-sabotageserie-100.html>

Således vanliga medborgare i väst som genomför enskilda uppdrag mot betalning.

Kina, Nordkorea och Iran fortsätter i sin tur med den gråzonsaggression de länge specialiserat sig på. I Kinas fall handlar det om systematisk stöld av intellektuell egendom, vilket är mycket allvarligare än det låter, eftersom intellektuell egendom är avancerade ekonomiers mest värdefulla tillgång. Det handlar också om att västföretag som gör affärer i Kina bestraffas om myndigheter eller politiker i deras hemländer gör eller säger något som upprör Kinas ledning. Svenska, australiska, litauiska och taiwanesiska företag har utsatts för sådan vedergällning. Iran fortsätter med cyberangrepp, och det gör även Nordkorea.

Genom gråzonsaggression kan västs fiender skapa kaos och förvirring och förorsaka enorma ekonomiska förluster. Men gråzonsaggressionen handlar inte bara om att skapa kaos, skador och finansiella förluster, den handlar om att sabotera samhällskontraktet mellan västländers medborgare och myndigheter. Om våra myndigheter inte kan försvara våra länder mot hot utifrån, och om vi medborgare inte kan lita på våra myndigheter, vad är det då för mening med att vara demokratier?

DET SVÅRA SVARET

Gråzonsaggression är extremt farlig för det drabbade landet och dess civilsamhälle. Det är likaledes extremt svårt att vedergälla gråzonsangrepp. Länder som håller sig till lag och ordning håller sig alltid till reglerna, inte bara när det passar dem. De beslagtar inte skuggfartyg utan anledning och de sänker inte heller fartyg utan vidare.

Demokratier kan inte heller svara på gråzonsaggression enligt principen "öga för öga, tand för tand". Precis som väst inte kan vedergälla Rysslands skuggflotta genom att skapa en egen skuggflotta, kan ett land som utsätts

för paketbomber inte vedergälla sådana angrepp genom att sända egna paketbomber till det land man misstänker ligger bakom gärningen. Inte heller kan ett land som utsätts för anlagda bränder svara på angreppen genom att i sin tur sponsra anlagda bränder. Demokratier i väst, vars undervattenskablar saboteras, kan inte svara med att sabotera andra länders kablar. Så fortsätter det. Ryssland och andra länder som inte håller sig till regler och etik kan göra vad de vill, medan demokratier inte kan svara med samma mynt.

Demokratier kan inte svara på gråzonsaggression enligt principen "öga för öga, tand för tand".

För sistnämnda handlar det dock inte bara om att handla med integritet. Om västländer började agera som Ryssland, Kina och liknande länder, skulle det leda till anarki och en värld där bara de starkaste länderna har någon chans. Sådan geopolitisk darwinism är naturligtvis inget att eftersträva, och därför måste västländer hålla sig till regler och etik trots att det kan verka som ett enormt hinder. De länder som gör det kommer också att kunna spela en ledande roll om eller när den regelbaserade världsordningen ska repareras igen, även om det inte blir snart.

Försvararens dilemma är deprimerande, men det finns möjligheter som ett laglydigt och etiskt handlande land som Sverige kan tillvarata utan att riskera eskalation eller geopolitisk darwinism. Efter omständigheterna är Sverige extremt lyckligt lottat, eftersom det kalla krigets totalförsvar

skapade en kultur och strukturer som kan användas i försvaret mot dagens gråzonshot.

Totalförsvarets civila del handlar som bekant till största delen om att se till att samhället fortsätter att fungera trots angrepp. Det är just denna del vi kan använda för att ändra gråzonsaggressionens riskkalkyl: om det samhälle som utsätts för angrepp fortsätter att fungera är det inte så stor mening att angripa det. De flesta andra länder har ingen totalförsvarskultur och de har definitivt inte det frivillig-engagemang i försvaret som svenska folket byggde under andra världskriget och kalla kriget. De befintliga frivilligorganisationerna skulle kunna bli till stor hjälp också mot gråzonsaggression, men det skulle också kunna skapas nya. Frivilligförsvaret kan ta svenska folket till hjälp: vilket slags organisationer tycker de skulle behövas, så att gemene man kan hjälpa till att försvara landet mot gråzonshot? En organisation, vars medlemmar lär sig att bygga och använda drönare, skulle med all säkerhet ingå.

Vi västländer har i våra medborgare faktiskt en tillgång som våra motståndare inte har, för folk tycker om att leva i våra länder och vill att det fantastiska liv man, trots allt, har i Sverige, Danmark, Storbritannien och Tyskland ska få fortsätta. Det var det som fick hundratusentals svenskar att engagera sig i frivilligförsvaret under andra världskriget och kalla kriget, och till och med under de fredliga årtiondena därefter, och samma inställning är en fenomenal resurs också mot den gråzonsaggression vi utsätts för idag. Gråzonsaggressionen utgör alltså försvararens dilemma, men för att parafrasera Bamse: många små kan tillsammans besegra den starke.

Elisabeth Braw är verksam vid Atlantic Council.

Varför Ryssland krigar – militärt tänkande och strategi

Det är hög tid för oss i väst att fråga oss själva hur vi ska undvika att gå i våra gamla fotspår och, så fort ledaren i Kreml byter efternamn, tro att allt ordnar sig. Vilka lärdomar drar vi av 90-talet och tidiga 2000-talet? Ryssland fick en särställning till EU och till Nato. Det förhindrade inte Rysslands krig.

Gudrun Persson

Det är ingen hemlighet att väst blev helt överraskat när Ryssland annekterade Krim för elva år sedan. Inte heller när det storskaliga anfallet inleddes i februari 2022, trots att Ryssland omringat Ukraina med soldater och militär utrustning i flera månader. Det var som om ingen hade läst Tjechov om geväret som hänger på väggen i den första akten och därmed måste avfyra innan pjäsen är slut. I stället hördes uttalanden som ”Ryssland kommer aldrig att anfalla Ukraina, det är inte rationellt.”

Förutom ett klassiskt spegelseende, d v s att man projicerar sin egen syn på någon annan, är ett grundläggande skäl till denna förvåning att väst i mångt och mycket är okunnigt om ryskt militär-strategiskt tänkande. Det gäller både politiska ledare och i den akademiska världen. Ibland har detta tänkande till och med beskrivits som ”efterblivet”.

Men utan att förstå hur Ryssland har utvecklat sitt militära tänkande om strategi och doktrin går det inte heller att begripa hur dagens politiska ledning i Ryssland tänker. Alldeles för lite kunskap har funnits på temat, vilket har lett till överraskningar och bryska uppvaknanden. Detta är en fråga som går direkt till kärnan i Ryssland som stat. Det handlar om självbilden och landets nationella identitet – med stora konsekvenser för inte bara Ryssland, utan även för dess grannländer.

Således finns många skäl att studera Rysslands militära tänkande om strategi och doktrin. Det förklarar hur förhållandet mellan policy och strategi ser ut i Ryssland, hur de väpnade styrkorna organiseras och hur de övar. Kort sagt, det ger insikter i det

strategiska ramverket, vilket i sin tur belyser framtida möjligheter och begränsningar för Ryssland. Den ryska strategiutvecklingen omfattar ett brett spektrum av inrikes- och utrikespolitik, samt relationen mellan militär och politisk ledning över lång tid. En viktig skillnad är att strategi i väst koncentrerar sig på *metoderna* för krig, medan rysk strategi beskriver hela strukturen omkring krig, således belyser *varför* krig. Det är vitalt att väst förstår detta för att undvika spegelseende och framtida överraskningar.

Visst finns det en rik västerländsk litteratur om Rysslands olika krig. Men de handlar oftast om slagfältet från olika århundraden, vilket visserligen inte är ett oviktigt ämne, men kriget börjar inte där. De börjar bakom ett skrivbord, i huvudet på politiska och militära ledare. De startar inte heller av en slump, utan för att någon vill kriga. Som Andrew Marshall, chef för Pentagons Office of Net Assessment (ONA), noterade 1995: ”The main challenge in the Revolution of Military Affairs is an intellectual and not a technological one.”

Hur ser Ryssland på krig och konflikter, och sin plats i världen? I min bok, *Russian Military Thought – The Evolution of Strategy Since the Crimean War* (Persson, Georgetown University Press, 2025), undersöker jag vilka faktorer som påverkat det ryska tänkandet, identifierar kontinuiteter och försök till förändring, under perioden från Krimkriget i mitten av 1800-talet fram till invasionen 2022. Fokus ligger på tider av antingen förlust i krig eller statskollaps, eftersom det just i sådana perioder krävs nytänkande och nykonstruktion av en strategi som uppenbarligen inte fungerade. Alltför

länge har västs förståelse av rysk strategi präglats av gamla sovjetiska koncept, utan hänsyn till arvet från Tsarryssland. Det är ett ofta förbisett faktum att Carl von Clausewitz, Henry Lloyd och Antoine-Henri de Jomini alla tjänstgjort i den ryska armén. Jomini fick dessutom ett mycket stort inflytande på det ryska tänkandet. I boken delar jag in faktorerna i å ena sidan hårda; d v s teknologi och geografi, och å andra sidan mjuka; policy (utrikes och inrikes), historiesyn och utländskt militärstrategiskt tänkande.

I början av mitt arbete hade jag, naivt måhända, väntat mig mer förändring och reformer med tanke på de enorma politiska, ekonomiska och sociala transformationer som tsarväldets fall innebar, liksom Sovjetunionens upplösning. Emellertid är slutsatsen att kontinuiteterna består framför radikala förändringar. Över tid har konstanterna varit mindre uttalade, men de försvann aldrig. Till exempel sägs sedan många år att Ryssland tvingas reagera mot ett hotfullt väst. Det faktum att krig startar utan krigsförklaring var en insikt i Ryssland redan före första världskriget. Ändå uppfattades det i väst kontroversiellt att 2014 kalla annekteringen av Krim och den militära aggressionen i Donbas för krig.

Den ryska doktrinen består sedan över etthundra år av en politisk och en teknologisk del och så är ännu fallet. I början av 1960-talet hette det: "Militärdoktrinen är direkt beroende av (Sovjets) sociala struktur, statens problem med inrikes- och utrikespolitik, samt den ekonomiska, politiska och kulturella ordningen i landet." Denna extensiva syn består också idag, vilket innebär att väpnat våld enbart är ett instrument för att utöva makt och åstadkomma politiska mål. Om väst hade förstått denna innebörd hade överraskningarna kunnat undvikas 2014 och 2022 och vi hade sluppit tidsödande diskussioner om "Gerasimovdoktrinen" och "hybrid-krigföring". I den, av Gerasimov, publicerade ekvationen år 2013 tenderade väst att koncentrera sig på de icke-militära medlens vikt i förhållande till de militära, 4:1, men verkade ha glömt bort det militära våldet.

Ytterligare en konstant som ofta missförstås i väst är att Ryssland agerar efter sin egen logik, den egna uppfattningen om hoten och sina prognoser för det framtida kriget – inte alltid nödvändigtvis som en reaktion på västs handlande, även om ryska ledare ofta påstått det. Det har genom seklerna handlat om den storryska synen på världen, att försvara kärnlandet med Sankt Petersburg och Moskva, vilket i sin tur innebär att buffertstater och att föra kriget på något annat lands territorium ingår i det strategiska tänkandet. Att försvara imperiet, stormakten är en central del. Följaktligen är det

Det har genom seklerna handlat om den storryska synen på världen, att försvara kärnlandet med Sankt Petersburg och Moskva. Illustration: Aivazovsky / Wikipedia (illustrationen är retuscherad).

politiken som styr strategin. Detta får stora konsekvenser för Rysslands grannar och vi ser nu ett Ukraina som bombas sönder för att Ryssland kräver den starkes rätt.

”Ryssland agerar efter sin egen logik.”

Av de faktorer som påverkar strategi och doktrin visar min bok att de mjuka faktorerna har ett större inflytande i ett längre tidsperspektiv än de hårda. Noterbart är att Dima Adamsky i sin *The Russian Way of Deterrence* kom fram till en liknande slutsats där han poängterade att de mjuka aspekterna av den ryska synen på

krig och konflikter tenderar att dominera och kompensera för teknologisk underlägsenhet. Detta innebär att politik och historiesyn kan förklara mer om ryskt strategiskt tänkande än teknologiska och geografiska aspekter. Eller med Ray Garthoffs ord, en av de ledande amerikanska experterna på sovjetisk militärdoktrin: "We are probably more sophisticated military technical analysts... they may well be the better political historians."

Givetvis spelar geografin en viss roll, men det är en indirekt roll som används för att argumentera för en känsla av osäkerhet. Detta var skälet till

att den defensiva doktrin som Gorbatjov lanserade i slutet av 1980-talet inte överlevde det kommande årtiondet. Givetvis kan inte teknologi och nya vapensystem ignoreras och kärnvapnen hade en stor påverkan på strategin och doktrinen, men i ett längre tidsperspektiv tenderar de mjuka faktorerna att dominera. Vad gäller utländskt militärstrategiskt tänkande så är inflytandet påtagligt och då nästan uteslutande västerländskt. Så sent som 2015 noterade flera ryska militära tänkare att någon kinesisk inverkan knappast fanns alls i det ryska tänkandet om krig och konflikter, inte ens från Sun Tzu.

Det har gjorts ett antal tappra försök att ändra till en mer defensiv hållning. Efter Krimkriget, efter revolutionerna 1917, och just före Sovjetunionens upplösning är alla sådana exempel, men vid inget av dessa tillfällen fanns tillräckligt med tid för att ändringen skulle kunna rota sig i den politiska och militära ledningen.

Så vad bör göras?

Det står klart, i motsats till vad som ibland sägs i väst, att Ryssland har en strategi över tid som formas av den högsta politiska ledningen, historiesyn och uppfattningen om Rysslands plats i världen. Det sägs ofta att Ryssland går i

en ond cirkel med återkommande totalitära system. Det är hög tid för oss i väst att fråga oss själva hur vi ska undvika att gå i våra gamla fotspår och så fort ledaren i Kreml byter efternamn tro att allt ordnar sig. Vilka lärdomar drar vi av 90-talet och tidiga 2000-talet? Ryssland fick en särställning till EU och till Nato. Det förhindrade inte Rysslands krig.

Intressant nog skriver Nikolaj Makarov, tidigare generalstabschef, om 1990-talet i sina memoarer som publicerades 2017. Han skyller inte på väst utan noterar att Ryssland fick pengar av väst för en militärreform, men att det var landets ledning som inte förstod vad som behövde göras. Det är bara ett exempel på att orsakerna till det blodiga anfallskriget mot Ukraina emanerar inifrån Ryssland, inte från något som väst har gjort eller inte gjort.

För framtiden är enighet och sammanhållning i väst den enda försvarslinjen. Som Svetlana Aleksijevitj skrivit: "Och vi ska i alla fall fortsätta att tro på framtiden. Ondskan besegrar inte tiden."

Gudrun Persson är docent.

Det är inte slut förrän det är slut

Kriget i Ukraina – avgörande på slagfältet eller vid förhandlingsbordet?

Från rysk sida försöker man ge en bild av ett framgångsrikt krig. Ukrainska motgångar, stora som små, lyfts fram i media, där t o m nedkämpningen av enstaka ukrainska stridsfordon uppmärksammas.

Jörgen Elfving

Drygt tre och ett halvt år. Så länge har kriget i Ukraina pågått och något slut är ännu inte i sikte. Många trodde från början att konflikten skulle bli kortvarig, men så blev det inte heller denna gång. En förklaring är att de underrättelser som låg till grund för operationsplanen inte återspeglade sakernas verkliga tillstånd, men väl den politiska ledningens förutfattade meningar. Det är inte första gången, samma sak hände inför det tyska angreppet på Sovjetunionen 1941 och inför invasionen av Afghanistan 1979.

Från rysk sida försöker man ge en bild av ett framgångsrikt krig. Ukrainska motgångar, stora som små, lyfts fram i media, där t o m nedkämpningen av enstaka ukrainska stridsfordon uppmärksammas. Det ryska försvarsministeriet redovisade den 25 september att de ryska väpnade styrkorna i det område där den "Särskilda militära operationen" genomförs hade, under perioden januari 2025 till september, "befriat" och tagit full kontroll över 205 samhällen. Fortsatt rapporterade de att de "genom ett beslutsamt agerande" under samma period "befriat" mer än 4 714 km². I stort sett samma sifferuppgifter redovisades också vid ett möte den 7 oktober mellan den ryske presidenten, företrädare för militärledningen samt chefen för säkerhetstjänsten, FSB. Dessa sifferuppgifter, liksom andra som pekar på ryska framgångar, får betraktas som överdrivna och de samhällen som "befriats" är i flera

fall av begränsad storlek med ett invånarantal i början av 2000-talet på några hundra eller ännu färre. Oaktat detta beskrivs varje "befriande" av ett samhälle i östra Ukraina som en större seger följt av ett medaljregn över "befriarna", där "befrielsen" innebär att samhället ifråga är lagt i grus och aska.

Den ryska framryckningshastigheten är inte imponerande. Under september ska man ha tagit 400 km² och från slutet av september till medio oktober cirka 9 km² per dag. Att anfallshastigheten inte är högre kan förklaras av flera orsaker, t ex hotet från drönare samt bristande förmåga och stridsvärde hos de ryska förbanden. Hotet från drönare kan också förklara att anfall med mekaniserade förband fram till mitten av oktober har varit sparsamt förekommande, vilket lett till att de ryska förlusterna av stridsvagnar och pansarskyttefordon minskat. Förutom drönarhotet kan detta även förklaras med att man hushållar med stridsvagnar och pansarskyttefordon och "samlar på hög" inför en kommande offensiv eller att industrin inte mår med att producera nya eller iståndsätta förrådsställda i ett antal som balanserar förlusterna och behovet vid nyuppsatta förband.

Drönarhotet innebär också att det finns vad som kan kallas en dödszon intill 20 km bortom frontlinjen där man svårigen kan röra sig och lätt utsätts för bekämpning. En rysk militärläkare har också uppgett att

Drönare uppges svara för merparten av förlusterna. Foto: aerogondo2 / Shutterstock.com.

80 procent av alla stridsskador orsakas av drönare. Hotet från drönare bedöms också vara vad som lett till en rysk taktikanpassning. Anfall har skett, och sker, uppsatt på motorcyklar, buggies eller i form av mindre grupper som infiltrerar de ukrainska ställningarna. Det har också nämnts anfall till häst, d v s kavallerianfall i mindre skala. Till taktikanpassningen kan också hänföras att anfall med mekaniserade förband sker när väderförhållandena hämmar användningen av drönare.

De samhällen som striderna under senare tid fokuserats till är Pokrovsk och Kupjansk. Pokrovsk hade 2022 drygt 60 000 innevånare och hur många av dessa som är kvar i staden är okänt, sannolikt ett mindre antal. Striderna i Pokrovsk-riktningen intensifierades i juli 2024 och den ryska operationsavsikten synes vara att inringa staden genom anfall norr- och söderifrån. Tas Pokrovsk öppnar sig möjligheten att fortsätta ryska anfall i västlig eller nordlig riktning, något som inte bedöms vara helt enkelt p g a ukrainska befästningar och att terrängen inte gynnar den anfallande parten.

Kupjansk är en viktig järnvägsknutpunkt med 26 627 innevånare i januari 2022. Från slutet av februari 2022 till den 10 september samma år var Kupjansk ockuperad, men befriades i samband med den ukrainska Charkivoffensiven. I maj 2025 uppgavs 95 procent av staden vara lagd i ruiner eller skadad och

i början av oktober var staden delvis intagen av de ryska styrkorna.

Såvitt kan bedömas har de ukrainska styrkorna genomfört ett antal motanfall i Pokrovsk-riktningen, vilka delvis varit framgångsrika, och det är mindre sannolikt att Pokrovsk tas i närtid. Däremot är sannolikheten större för att så blir fallet vad gäller Kupjansk.

Bortom frontlinjen har robot- och drönarattacker mot mål på djupet av ukrainskt och ryskt territorium fortsatt. Såvitt kan bedömas attackerar den ryska sidan medvetet civila mål. Om så är fallet med de ukrainska attackerna kan diskuteras. I ryska medier rapporteras frekvent om ukrainska attacker mot civila mål, men det kan likaväl vara mål av militär betydelse eller att vad som beskrivs som en attack är resultat av nedfallande startsteg från luftvärnsrobotar alternativt splitter/rester från robotar eller drönare. Inte heller kan felfunktioner hos robotar och drönare uteslutas.

Ukrainas drönarattacker har intensifierats sedan årsskiftet och man har en flora av långräckviddiga sådana, samtidigt som det sker en kontinuerlig nyutveckling av dessa. Attackerna har riktats mot olje- och försvarsindustrin, ammunitionsdepåer och flygbaser. Under senare tid har attackerna kraftsamlat till oljeindustrin där 30 attacker (möjligen något fler) under augusti och september,

genomfördes mot denna, varav 23 var framgångsrika. Detta har lett till brist på drivmedel i 23 av 83 federationssubjekt och höjda bensenpriser. Den ryska nyhetsbyrån, RBK, uppger att 38 procent av raffinaderikapaciteten var ur drift, varav två tredjedelar berodde på ukrainska attacker, samt att produktionen minskat med 1 miljon ton i september. Något som också påverkar den ryska stadskassan, då olje- och petroleumprodukter utgör ungefär 30 procent av Rysslands budgetintäkter.

Den ukrainska el- och gasförsörjningen har varit vad de ryska robot- och drönarattackerna kraftsamlat mot i närtid. Något som även gjorts under föregående vintrar och årets vinter blir den fjärde i rad med strömavbrott i hela Ukraina sedan februari 2022. Som exempel kan nämnas att den 10 oktober, exakt tre år på dagen efter Rysslands första stora attack mot Ukrainas energisektor 2022, skedde en attack med i storleksordningen 450 drönare och 30 robotar, vilket ledde till strömavbrott i nio oblaster, inklusive Kiev. Syftet med dessa attacker bedöms vara att bryta den ukrainska motståndsviljan samt att få Ukraina till förhandlingsbordet och en fred på ryska villkor.

”Drivande i ansträngningarna att nå en vapenvila och fred har varit USA.”

Rysslands robot- och drönarattacker har intensifierats sedan våren. Den 7 september genomfördes t ex en av de mest omfattande ryska robot- och drönarattackerna mot mål i Ukraina sedan kriget inleddes, med över 800 robotar och drönare. Bara under september satte Ryssland in 5 828 drönare, 27 ballistiska robotar och 115 kryssningsrobotar mot mål i Ukraina.

De ryska robotarna av Iskander-typ och drönare av Geran-typ, ryskproducerad eller modifierad iransk Shahed-drönare, har också vidareutvecklats, vilket gör dem svårare att bekämpa för det ukrainska luftförsvaret. Det har inneburit att de ukrainska Patriot-robotarna lyckas bekämpa allt färre Iskander-robotar, samtidigt som Patriot-systemen är utsatta för en målmedveten rysk bekämpning. T ex sattes natten till den 15–16 oktober

det största antalet Iskander-robotar hittills in, 26 stycken, där det uppges att det ukrainska luftförsvaret inte har lyckats att bekämpa någon av dessa. Samtidigt ökar också produktionen av drönare av Geran-typ och Ryssland uppges att för närvarande producera cirka 30 000 attack-drönare per år, ett antal som bedöms komma att fördubblas under 2026.

Parallellt med striderna utmed frontlinjen samt med robot- och drönarattackerna pågår också ansträngningar att nå en vapenvila och fred. Hittills har tre förhandlingsomgångar genomförts i Istanbul mellan Ukraina och Ryssland: den 16 maj, 2 juni och 23 juli. Fram till den 16 maj, då parterna möttes för första gången sedan 2022, förekom inga regelrätta förhandlingar mellan Ukraina och

Den ryska missilen Iskander har en räckvidd på cirka 500 km. Det förekommer uppgifter om ännu längre räckvidder för senare versioner. Foto: ID1974 / Shutterstock.com.

Ryssland. Sedan 2022 har dock andra aktörer lanserat olika initiativ för att åstadkomma vapenvila och fred. Förhandlingarna mellan Ukraina och Ryssland har varit kortvariga och det man i princip kommit överens om har endast varit att genomföra utväxling av krigsfångar och kvarlevorna av stupade.

Drivande i ansträngningarna att nå en vapenvila och fred har varit USA och Trump har efter vapenvilan i Gaza uttalat att nu står Ukraina på tur. För att nå en förhandlingslösning spelar amerikanska åtgärder riktade mot Ryssland för att påverka förhandlings- och kompromissviljan, exempelvis ytterligare sanktioner och leverans av kvalificerade vapensystem, en roll. Här bör beaktas att tidigare under sensommaren och hösten aviserade sanktioner ej implementerats och de sanktioner som infördes den 22 oktober är de första under Trumpadministrationen. Dessutom är vägen till fred beroende av Trumps relationer till Zelenskyj och Putin, där Trump i närtid synes ha surnat till på Putin, vilket ledde till att mötet mellan honom och Putin i Budapest ställdes in.

Hur kan då konflikten komma att utvecklas? Följande bedöms vara möjliga alternativ:

- **Eskalation.** Skulle Tomahawk-robotar tillföras Ukraina ses detta från rysk sida som en eskalation och man har i så fall aviserat motåtgärder, dock oklart vilka och vad dessa skulle kunna leda till. Huruvida det blir en leverans av Tomahawk är dock fortfarande oklart. En rysk attack mot de logistikbaser i Polen som försörjer Ukraina är något som nämnts av ryska hökar, men bedöms som mindre sannolik.
- **Förhandlingslösning.** En sådan förutsätter att parterna är villiga, av fri vilja, påtryckningar eller till

följd av hur läget utvecklas, att ge upp eller kompromissa om sina krigsmål, vilket ännu ej varit fallet. Dessutom torde också säkerhetsgarantier som omfattar Ukraina vara del av en förhandlingslösning och vad gäller säkerhetsgarantier kan läget beskrivas som "mycket snack och lite verkstad". För tillfället bedöms Ryssland inte vilja ha en fredlig lösning utan strävar efter att nå sina krigsmål på slagfältet. Något som uttalanden från den politiska ledningen, vad Putin sade till Trump i samband med mötet i Alaska och vad han uttalat därefter, liksom agerandet utmed frontlinjen samt de intensifierade robot- och drönarattackerna mot mål i Ukraina pekar på.

- **Ett militärt avgörande.** Att endera parten når ett avgörande på slagfältet, vilket varken Ukraina eller Ryssland bedöms ha förmåga att åstadkomma för närvarande.
- **Utmattning.** Att endera parten, eller båda parter, inser att man inte har resurser eller förmåga att fortsätta kriget, vilket skulle kunna leda till en förhandlingslösning eller en frusen konflikt – något som liknar situationen i östra Ukraina 2014–2022 eller västfronten under första världskriget. En frusen konflikt bedöms emellertid varken Ukraina eller Ryssland ha intresse av.

Sammanfattningsvis, idag verkar en förhandlingslösning på konflikten vara avlägsen liksom ett avgörande på slagfältet. Ur det perspektivet torde modesta ryska terrängvinster, ukrainska motanfall samt ömsesidiga robot- och drönarattacker av varierande intensitet fortsatt komma att karaktärisera kriget.

Jörgen Elfving är överstelöjtnant och har bland annat varit chef för Arméns underrättelseskola.

Välkomna att söka bidrag för åtgärder som bidrar till stärkandet av Sveriges försvar och fredsbevarande åtgärder.

Berättigade att söka är frivilliga försvarsorganisationer och organisationer som verkar för stöd till samhälle och individer.

Ansökningar kan göras under två perioder per år:
1 april – 1 september och 1 oktober – 1 mars

För ansökningsformulär och mer information, se hemsidan.

Utvecklingen av de ryska väpnade styrkorna

Ur ett svenskt perspektiv är utvecklingen i vårt närområde, Leningrads militärområde, av störst intresse, men att klarlägga förändringar i förbandsmassan är förenat med betydande svårigheter då ryska öppna källor, av förklarliga skäl, blivit mer återhållsamma med information.

Jörgen Elfving

M mycket vill ha mer och fan vill ha fler. Så kan de ryska väpnade styrkornas fortsatta utveckling beskrivas. I december 2022 redovisades, vid det årliga sammanträdet i det ryska försvarsministeriet under ledning av försvarsministern och med deltagande av presidenten, vad som skett inom de väpnade styrkorna under året, men även planerna för deras fortsatta utveckling. Planer, som ånyo redovisades knappt en månad senare, där för 2025–2026 följande ska åstadkommas:

- Värnpliktiga i åldern 21–30 år kallas in till grundutbildning i stället för, som tidigare, 18–27 år.
- Personalstyrkan, där militär personal ökar till 1 500 000 man, varav 695 000 kontraktsanställda.
- Moskvas och Leningrads militärområde organiseras.
- Tre mekaniserade divisioner, bl a i Kherson och Zaporizjzja oblast, samt en armékår i Karelén sätts upp.
- Sju mekaniserade brigader i Västra, Centrala och Östra militärområdet samt i Norra marinen omorganiseras till divisioner.
- Inom luftlandsättningsgrupperna sätts ytterligare två luftburna divisioner upp.
- I varje armé ska en blandad flygdivision och en arméflygbrigad med 80–100 helikoptrar ingå.

- Tre flygdivisionsledningar, åtta bombflygregementen, ett jaktflygregemente och sex arméflygbrigader sätts upp.
- En artillerireserv, fem artilleridivisioner och en tung artilleribrigad sätts upp.
- Befintliga marininfanteribrigader omorganiseras till marininfanteridivisioner.

Ökningen av militär personal, till en och en halv miljon man, fastställdes genom ett presidentdekret i september 2024, där den sammanlagda personalstyrkan angavs till 2 389 130 personer. Dagens faktiska personalstyrka kan svårligen fastställas till följd av förluster i Ukraina, deserteringar, den partiella mobiliseringen i september 2022, rekryteringen av kontraktsanställda samt förekomsten av olika frivilligförband. Dessa, med oklar status, består av "privata" militära företag och förband som finansieras eller rekryteras av guvernörer, stora företag, kosackgrupper eller veteraner från Donbas. Antalet som deserterar är också betydande. Enligt ukrainska militära underrättelsetjänsten har mer än 25 000 man deserterat från Centrala militärområdet under de senaste nio månaderna och enligt en källa bedöms det totala antalet desertörer för 2025 komma att uppgå till minst 70 000.

Om det kommer att lyckas att rekrytera 695 000 kontraktsanställda kan diskuteras. Hur många av dagens kontraktsanställda, med varierande längd på kontraktet och ekonomiska förmåner, kommer att förnya sina kontrakt? Kommer de betydande ekonomiska

incitamenten för kontraktsanställning, som gällt under den "särskilda militära operationen", att gälla när denna har avslutats? Om så ej blir fallet, hur påverkar detta rekryteringen av kontraktsanställda? Redan idag har, i vissa federationssubjekt, de ekonomiska incitamenten reducerats i betydande grad. I ett fall från tre miljoner rubler till 800 000 rubler, vilket gör effekten på rekryteringen intressant att följa.

Aterupprättandet av Leningrads och Moskvas militärområden, avvecklade 2010, innebär att tidigare Västra militärområdet och Norra marinen, som 2014 gavs status som militärområde, nu har bildat nämnda militärområden. De ryska militärområdena kan från februari 2025 inte längre betraktas som operativa staber, då marina förband och förband inom flyg- och rymdstridskrafterna inte längre är underställda militärområdena.

Vad gäller materiel kräver organiserandet av nya divisioner och omorganisationen av sju brigader bl a cirka 600 stridsvagnar, samt att de som förlorats i Ukraina ersätts. Något som kan ske genom nytillverkning eller istandsättande av förrådsställda stridsvagnar. Bedömningarna av antalet nytillverkade och istandsatta stridsvagnar, samt fördelningen mellan typer, varierar, men en årlig tillförsel av cirka 300 stridsvagnar torde vara en relevant siffra. Detta behov bedöms inte kunna tillgodoses vid nya eller omorganiserade förband 2025–2026 samtidigt som förluster ska ersättas. Möjligen kan så bli fallet 2026–

2036, sett till de produktionsvolymerna en källa redovisar, men torde i så fall kräva att "den särskilda militära operationen" avslutas i en relativ närtid.

Den infrastruktur som erfordras kommer sannolikt till viss del att utgöras av äldre sådan med okänd status som istandsätts, vilket en källa bedömer kommer att ta tre till fyra år. Karelens ledare, Artur Parfenchikov, har också uppgett att den nedlagda infrastrukturen för 6. armén kan nyttjas för de nya förbanden i Leningrads militärområde. Till detta kommer bostäder för militär personal och deras familjer, vilka torde vara på plats ännu senare.

En viktig del i styrke- och förmågeuppbyggnaden är erfarenheterna från kriget i Ukraina. Vilka erfarenheter tillvaratas och hur omsätts de i reglementen, handböcker samt i utbildningen? Sett till vad som sägs i en rapport från Center for Naval Analyses (CNA) antyds dock att erfarenheterna från Ukraina är av mindre betydelse: "När den ryska militären återuppbygger sina styrkor kommer den därför sannolikt att göra detta med sina befintliga strategiska och operativa koncept i åtanke och utan några större innovationer". Detta motsägs dock av vad som visades under övningen Zapad 25 och vad som i ryska media sagts om denna: "Den omfattande användningen av obemannade flygfarkoster och markrobotar, anfallsoperationer med motorfordon och andra aktiviteter baserade på erfarenheterna från den särskilda militära

En förutsättning för de ambitiösa ryska upprustningsplanerna är att personalförsörjningen fungerar – och här finns det uppförsbackar. Foto: Sergey Nikonov / Shutterstock.com.

operationen i Ukraina var de utmärkande dragen i de ryska och vitryska väpnade styrkornas gemensamma övningar, Zapad 2025.”

U r ett svenskt perspektiv är utvecklingen i vårt närområde, Leningrads militärområde, av störst intresse, men att klarlägga förändringar i förbandsmassan är förenat med betydande svårigheter då ryska öppna källor, av förklarliga skäl, blivit mer återhållsamma med information. Dessutom kan dessa källors sakriktighet diskuteras. Har de förband som nyuppsatts eller omorganiserats den personal och materiel de ska ha enligt personal- och utrustningstabeller? När det gäller materiel är också frågan om det är modern, nytilverkad eller äldre förrådsställd materiel. Vad som är känt om Leningrads militärområde, där uppsättandet av nya förband och omorganisation ska vara genomfört under innevarande år, är bl a att:

- 6. armén har getts hedersbeteckningen ”gardes”.
- 11. armékåren, tidigare underställd Östersjömarinen, och 14. armékåren, tidigare underställd Norra marinen, är nu underställda milostaben. En källa uppger att dessa armékårer bedöms uppgraderas till arméer.
- Följande divisioner har satts upp genom omorganisation av brigader:
 - 68. mekaniserade divisionen (f d 25. mekaniserade brigaden / 6. armén),
 - 69. mekaniserade divisionen (f d 138. mekaniserade brigaden / 6. armén) och
 - 71. mekaniserade divisionen (f d 200. mekaniserade brigaden / 14. armékåren).
- Följande förband är nyuppsatta:
 - 44. armékåren,
 - 72. mekaniserade divisionen / 44. armékåren och
 - 128. mekaniserade brigaden / 44. armékåren.
- Under 2025 omorganiseras 336. marininfanteribrigaden till division.

Härutöver, och ej relaterat till Leningrads militärområde, kan nämnas att:

- I de ryska väpnade styrkorna kommer ett nytt truppslag att organiseras: förband för obemannade system, och i de mekaniserade bataljonerna införs en UAV-pluton. Även inom marinen organiseras UAV-förband.

- Luftlandsättningstrupparnas f d 242:a utbildningscentrum har omorganiserats till 44. luftlandsättningsdivisionen.
- 31. luftburna brigaden har omorganiserats till 104. luftburna divisionen.
- I de mekaniserade förbanden uppges motorcykelkompanier införas.

”2030 är ett årtal som, av ukrainsk underrättelsetjänst och ryska dokument, är det år då Ryssland ska vara berett på en konflikt med Nato.”

O tvivelaktigt pågår en omfattande styrkeuppbyggnad av de ryska väpnade styrkorna, men deras offensiva förmåga bedöms inte vara återställd innan kriget i Ukraina avslutats och en demobilisering genomförs. Tidpunkten för när den offensiva förmågan är återställd, och att då kunna attackera ett Natoland, varierar mellan olika bedömare. 2030 är det mest frekventa årtalet, men flertalet bedömare redovisar tyvärr inte grunden till varför ett visst årtal anges. 2030 är också ett årtal som av den ukrainska underrättelsetjänsten, och enligt ryska dokument, anges som det år då Ryssland ska vara berett på en konflikt med Nato.

Huruvida redovisade planer kommer att uppfyllas kan diskuteras och beror av ett flertal faktorer, såsom de medel som allokeras för militära ändamål, försvarsindustrins förmåga, rekrytering, de väpnade styrkornas status m m. Därtill kommer ett antal strukturella problem som bl a ledarskap, korruption och kriminalitet samt tidstjuvar, d v s att tid ägnas åt sådant som inte är förmågehöjande. Kommer man inte tillrätta med dessa problem, påverkar detta styrke- och förmågeuppbyggnaden negativt. Erfarenheterna av den reformering av de ryska väpnade styrkorna som skedde 2008–2020 visar att flera av de divisioner som då sattes upp saknade vissa organisationsbestämmande förband. De förband som nyuppsatts eller omorganiseras måste bemannas, förses med materiel och infrastruktur m m, en process som tar tid. Detta är något som kan exemplifieras av 150. mekaniserade divisionen, där uppsättandet av divisionen aviserades 2016 och var genomförd först 2020. Dessutom ska förbanden samövas och samtränas innan de är operativa. I sedvanlig ordning kommer det att rapporteras om att aktuella planer uppfyllts, men verkligheten torde vara en annan – en verklighet som i hög grad påverkas av när kriget i Ukraina får ett slut.

Jörgen Elfving är överstelöjtnant och har bl a varit chef för Arméns underrättelseskola.

Hybridkrig mot Finland och mot andra

Hur har Rysslands agerande påverkat det finländska samhället? Antagligen inte alls så mycket som man i Kreml hade önskat och kanske till och med i fel riktning. Finland har under en rad av år varit bland de mest och bäst förberedda länderna när det gäller att möta hybridaggression, en position som torde stärka självförtroendet.

Lars Holmqvist

Den som under de senaste drygt tio åren har följt europeisk utrikes- och säkerhetspolitik har haft allt annat än långtråkigt. Tempot förefaller vara ett helt annat än under tiden före 2014 och det är nog inte bara en känsla. Flera olika faktorer, delvis sammanhängande med varandra, har inverkat men för Europas del handlar det nog ändå mest om Ryssland.

Moskvas långvariga angreppskrig mot Ukraina har fått en rad direkta, men även indirekta, effekter som till exempel mer intensiva försök till informationspåverkan, vågor av sabotage i Europa, försök till energirelaterad utpressning och att nya medlemmar har sökt sig till Nato. Åtskilliga bedömare har på olika vägar kommit fram till att det ryska syftet torde vara en eller flera av följande: minska stödet till och sympatin för Ukraina, motverka politiska beslut som kan skada ryska intressen, driva splittring mellan Europa och USA, inom Europa och inom enskilda länder, eller allmänt avskräcka de aktörer som går emot den ryska viljan.

Några ord om utvecklingen det senaste året. I september 2024 uttryckte sig chefen för brittiska MI6, Richard Moore, om ryska sabotageaktiviteter på följande vis: "I

think Russian intelligence services has gone a bit feral, frankly, in some of their behaviour...". År 2025 ser faktiskt ut att bli något lugnare avseende just sabotage i Europa, medan andra former för hybridkrig inte tycks ha minskat.

Det ryska tonläget gentemot Finland har förändrats. Från ett läge där Finland har haft ganska bra relationer med sin store granne i öster, samtidigt som tonen mellan till exempel Sverige och Ryssland har kännetecknats av irritation och friktion, tycks det nu som att Finland uppfattas och bemöts annorlunda – mer negativt. Flera omständigheter tyder på en svängning från rysk sida. Man kan anta att detta delvis har att göra med Finlands Natomedlemskap – inte bara det faktum att gränsen mellan Nato och Ryssland i ett slag blivit mycket längre, utan kanske även en grad av besvikelse över att den gode neutrale grannen i nordväst, grannen som aldrig ställt till med svårigheter, grannen som det har gått att resonera med, nu har valt en linje som ur rysk synvinkel kan uppfattas som konfrontativ.

”Man försöker skrämma och avskräcka.”

Aggressionen i Ukraina har pressat det ryska samhället på flera sätt. Behovet av att peka på en yttre fiende har antagligen ökat och här kan Finland bli användbart. Att finländarna sedan två år har stängt samtliga gräns-

stationer mellan länderna har antagligen spelat in. Den sista öppna gränsstationen, Raja-Jooseppi i finska Lappland, stängdes den 30 november 2023, på årsdagen av vinterkrigets inledning. Datumet är i sig en markering som antagligen inte passerat obemärkt i Moskva.

Till det kan vi också lägga ett förändrat finländskt språkbruk. Förra presidenten, Sauli Niinistö, uttryckte sig uppriktigt under vintern och våren 2022, då han påpekade att det var just Rysslands agerande som fått Finland och Sverige att ansöka om Natomedlemskap. Den nuvarande presidenten, Alexander Stubb, har fortsatt på samma linje med tydliga uttalanden. Om den ryska uppfattningen är att små stater ska underordna sig större, torde Finlands klarspråk uppfattas som oönskat i Moskva. Vad menas då med ett förändrat ryskt agerande? Några exempel på senare tids nålstick:

- Återkommande ryska uppgifter och påståenden om finländska koncentrationsläger i östra Karelen under kriget. När denna text skrivs har Wikipedia en artikel kallad "*Koncentrationsläger i Östra Karelen*" i översättning och intressant nog beskrivs företeelsen väldigt olika på finska å ena sidan och ryska och engelska å den andra. Informationskrig IRL¹.

1) Förkortning för *In real life*, i verkliga livet på svenska.

Dmitrij Medvedev har efterhand höjt tonläget, bl a mot Finland.
Foto: Anton Veselov / Shutterstock.com.

- På sociala medier har man kunnat se inlägg om Finlands vapensköld, vilken innehåller ett finländskt hakkors, helt skilt från det mer bekanta tyska, något som ryska röster använder för att beskriva såväl landet som medborgarna som "nazister". Som svenskar känner vi ju igen denna typ av beskyllningar, vi drabbades av en liknande kampanj för ett par år sedan. Nyligen har Finlands flygvapen också valt att modifiera sin egen vapensköld.
- Vi har även på sociala medier kunnat se förvirrade inlägg om "*Vanha Suomi*", eller Gamla Finland, det finländska kärnland där städer som Fredrikshamn och Villmanstrand ligger. Ett större landområde som övergick från kungariket Sverige till tsardömet Ryssland vid freden i Åbo år 1743. Efter 1809, när Finland blev ett storfurstendöme med tsaren som

statschef, återfördes området till Finland. Logiskt, då de som bodde där i allt väsentligt var finländare, inte ryssar. Men nu försöker vissa hävda att detta område "egentligen" borde vara ryskt, på grund av Åbofreden. Detta resonemang är rimligen inte allvarligt menat, men kan tjäna som exempel på försök att skapa en osäkerhet hos den finländska befolkningen.

- Likaså ventileras påståendet att Finland aldrig betalade av hela sitt krigsskadestånd, vilket visserligen är en direkt lögn, enkel att motbevisa, men som är en fungerande metod för den som vill förtala landet.
- Vi har minst två framstående ryska politiker – förre presidenten Dmitrij Medvedev och duma-ledamoten Andreij Kartapolov, som sitter i det ryska försvarsutskottet – vilka båda har gjort aggressiva uttalanden riktade mot vårt grannland under senare tid.

Vid sidan av ordkriget kan vi även se andra typer av åtgärder som inte är riktade mot enbart Finland, men som påverkar dess samhälle. Det handlar om upprepade inbrott i vattenverk i både Finland och Sverige samt återkommande och allt mer frekventa störningar av GPS-signalerna i Östersjöområdet. Dessa har för övrigt gått från enbart s k *jamming*, det vill säga att överrösta signalerna, till att även använda det än mer allvarliga *spoofing*, störning genom att sända falska och därmed missledande signaler. Var och en kan förstå riskerna om navigationsutrustningen på ett fartyg i skärgårdstrafik visar några hundra meter fel. Dessutom har vi sett ett antal exempel på det som kallas *seabed warfare*, skadegörelse av kablar på havsbotten. Vi har alla kunnat läsa, se eller höra om saken.

Hur har Rysslands agerande påverkat det finländska samhället? Antagligen inte alls så mycket som man i Kreml hade önskat och kanske till och med i fel riktning. Finland har under en rad av år varit bland de mest och bäst förberedda länderna när det gäller att möta hybridaggression, en position som torde stärka självförtroendet. De olika försöken på informationsarenan och de mer handfasta störningarna, som GPS-störningarna och kabelbrotten utgör, är förstås en källa till irritation, men de går att hantera och lär knappast leda till något slags finländsk undergivenhet.

En helt annan händelsekedja av hybridkrigskaraktär var de olika kränkningarna som ägde rum i september 2025. Ett stort antal drönare flög in över polskt luftrum och även Rumänien fick påhälsning. Några dagar senare

kränktes estniskt luftrum av två MiG-31, under hela tolv minuter. Därefter kom upprepade larm om drönare först över Kastrup, sedan även över andra danska flygplatser. Det fanns även fler rapporter från andra länder. När detta skrivs är det oklart om vågen av kränkningar har fortsatt, satts på paus eller upphört, men vi bör ställa oss frågan om orsaken till agerandet. Motiven skulle till exempel kunna vara inrikes signalering, en vilja att avleda uppmärksamheten från ett Ukraina där rysk aggression möter svårigheter, testa och mäta Natos beredskap eller på något sätt utmana väst: avskräcka Nato från insatser, splittra alliansen, injaga fruktan. Eller flera drivkrafter samtidigt. Vi vet inte, men vi bör vara öppna för olika alternativ.

Intressant är att svaret från väst tycks vara att det som kränker ska skjutas ner. Också Sveriges försvarsminister har uttryckt detta. Beslutsamhet, inte fruktan.

”Med ett gott skydd stärks självtilliten och därmed viljan och kraften att stå emot. Fast och korrekt.”

Rysslands agerande, både ifråga om Finland och i andra sammanhang, skulle kunna tyda på en tunn och ganska osofistikerad rysk analys. Ett land som egentligen saknar positiva värden att erbjuda omvärlden har egentligen bara hot, våld och fruktan kvar. Man försöker skrämma och avskräcka. Tvinga andra att ge efter. Men när motståndet inte ger vika, vad kan man då göra?

Från rysk sida tycks man ha missförstått den vilja som byggts upp under århundraden av förtryck hos Rysslands grannar i väst. Eller den resiliens som skapats efter Finlands krig med grannen, krig som finländarna faktiskt lyckades överleva.

Vad ska vi då göra i väst? Tre saker:

- Vi ska fortsätta och helst accelerera arbetet med att stärka vårt civila och militära försvar. Med ett gott skydd stärks självtilliten och därmed viljan och kraften att stå emot. Fast och korrekt.
- Vi bör räkna med år av fortsatta störningar, störningar som vi helt enkelt behöver möta, hantera och när så är möjligt, straffa. Så småningom kommer de att upphöra.
- Vi ska inte backa för öppna eller dolda hot.

Förr eller senare lär Kreml komma fram till att hotens väg inte fungerar som tänkt.

Lars Holmqvist är egen företagare, reservofficer och försvarsdebattör.

Kriget nöter ner Rysslands ekonomi

När ekonomins draglok, det vill säga försvarsindustrin, saktar ner så kommer resten av ekonomin också behöva ställa om. En sådan process kan ta år och skapa omvälvningar i samhället. Samtidigt kommer man behöva hantera återvändandet av hundratusentals krigsskadade veteraner från kriget.

Emil Wannheden

I januari 2022 bestämde sig ett litet antal högt uppsatta tjänstemän och ekonomiska rådgivare för att president Putin behövde höra sanningen. Ledda av German Gref, verkställande direktör för Rysslands största bank, Sberbank, sammanstrålade de utanför det inofficiella presidentresidenset Novo-Ogarjovo utanför Moskva. Chefen för den ryska centralbanken, Elvira Nabiullina, hade hjälpt till att förbereda en PowerPoint-presentation och anslöt till mötet. Efter att ha genomgått ett rigoröst desinfektionsprotokoll (mötet skedde, trots allt, under pandemitider) kunde rådgivarna träffa presidenten i ett mötesrum. Gref ledde presentationen och varnade för katastrofala ekonomiska konsekvenser om väst införde nya sanktioner mot Ryssland. Landets ekonomi, hävdade han, riskerade att krympa med 30 procent och ryssarnas reallöner kunde sjunka med upp till 20 procent. Det fanns en risk för att det skulle uppstå brist på basvaror såsom mat och mediciner. Men när Vladimir Putin frågade sina rådgivare hur sanktionerna kunde undvikas, vågade ingen avråda från den pågående militära eskaleringen mot Ukraina.¹

I efterhand stod det klart att den ryska ledningen hade trott att den "speciella militäroperationen" mot Ukraina skulle bli kortvarig. Kanske hoppades Putin på att väst-

länderna inte skulle hinna införa sanktioner innan övertagandet av Ukraina fullbordats. EU:s och USA:s hårda och omfattande sanktioner kom som en chock. Särskilt plågsam var frysningen av den ryska centralbankens valutareserver, vilka uppgick till ungefär 300 miljarder dollar. En sådan reserv hade på egen hand kunnat finansiera Kremls massiva militärutgifter i två till tre år.

”Dyrast är krig som är både stora och långvariga, som kriget i Ukraina.”

I efterdyningarna av den fullskaliga invasionen i februari 2022 uteblev dock de värsta av de ekonomiska konsekvenserna som presidentens rådgivare varnat honom för. Centralbanken lyckades förhindra en finanskris och stabilisera inflationen. I ett tal vid Sankt Petersburgs ekonomiska forum i juni 2022 förkunnade Putin att västs ekonomiska *blitzkrieg* hade misslyckats. Europa var vid den tidpunkten fortfarande beroende av rysk energi, och EU-länder köpte rysk olja och gas för rekordsummor. Först under 2023 minskade den europeiska importen av rysk energi markant. Tack vare inhemska reserver hade den

ryska regeringen dock råd att öka militärutgifterna utan att antingen minska utgifter på välfärd eller öka skattebördan. Enligt en stor oberoende undersökning upplevde de flesta ryska hushåll att de hade en bättre ekonomisk situation i slutet av 2023 än innan den fullskaliga invasionen.²

1) Financial Times, "How Putin's technocrats saved the economy to fight a war they opposed", 16 december 2022.

2) Sinikka Parviainen och William Pyle, "Household well-being under sanctions: Insights from the Russian longitudinal monitoring survey", BOFIT Policy Brief, 21 mars 2025.

Det ryska budgetunderskottet kommer i år att vara mångdubbelt större än det som planerades i början av året. Foto: KapiKupi / Shutterstock.com.

Det är välkänt att krig är dyra och att stora krig är dyrare än små krig. Dyrast är krig som är både stora och långvariga, som kriget i Ukraina. Hur kunde kriget inledningsvis få positiva ekonomiska effekter för vanliga ryssar? Det finns i huvudsak två förklaringar. För det första var krigets förstörelse inledningsvis inte kännbar för de flesta ryssar, då det inte utkämpades på ryskt territorium. För det andra verkade militärutgifterna som en finanspolitisk stimulans och ledde till högre ekonomisk aktivitet, högre löner och lägre arbetslöshet. Det är dock uppenbart att en sådan dynamik inte är hållbar i längden. Allt fler ryssar i arbetsför ålder stupar eller blir skadade, och de ökade militärutgifterna sker på bekostnad av investeringar i hälsa, utbildning, infrastruktur och innovation.

Krigets varaktighet har gjort att EU kunnat fortsätta att införa nya sanktionspaket och täppa till luckor i befintliga regelverk. När Ryssland i mitten av 2023 inledde den ekonomiska mobiliseringen på allvar, började försvarsindustrin gå på högvarv och tog en allt större andel av den arbetsföra befolkningen i anspråk. Det uppstod då brist på arbetskraft i andra delar av ekonomin och inflationen tilltog. Centralbanken såg sig tvungen att höja räntan igen. Ryska företag fick det allt svårare att omsätta sina lån. För det ryska finansministeriet blev det allt svårare att få budgeten att gå ihop. Under 2024 tvingades finansministeriet öka skatterna, samtidigt som praktiskt taget alla statliga utgifter, som inte var militära, minskades.

Denna trend har fortsatt under 2025. Budgetunderskottet kommer i år att vara mångdubbelt större än det som planerades i början av året. Regeringens spargris, den

så kallade Nationella välfärdsfonden, är nästan tömd. Ukrainas effektiva långdistansattacker mot Rysslands raffinaderier har tvingat landets myndigheter att förbjuda all export av drivmedel och i flera regioner ransoneras bränsle. Det är något ironiskt att detta sker i ett land vars president tog mycket illa upp när den amerikanske senatoren John McCain kallade det för en "bensinstation". Nu klarar inte bensinstationen längre av att försörja ens sin egen befolkning.

Den ryska politiska ledningen sitter i en rävsax. Å ena sidan riskerar en fortsättning av kriget att destabilisera landet inifrån. Särskilt känslig är frågan om kontraktssoldaternas löner. Vad händer när man inte längre har råd att betala de generösa soldatlönerna och bonusarna? Å andra sidan har militariseringen av ekonomin skapat inlåsnings effekter. Den ekonomiska krigsmaskinen går inte att stänga av och sätta på från en dag till en annan. När ekonomins draglok, det vill säga försvarsindustrin, saktar ner så kommer resten av ekonomin också behöva ställa om. En sådan process kan ta år och skapa omvälvningar i samhället. Samtidigt kommer man behöva hantera återvändandet av hundratusentals krigsskadade veteraner från kriget. För den ryska ledningen är det därför kanske enklare att hålla försvarsindustrin igång så länge som möjligt. Ledningens krigsmål ligger än så länge fast och dessutom behöver man i händelse av ett eldupphör återuppbygga och expandera de väpnade styrkorna för att möta det upplevda hotet från väst.

Emil Wannheden har en masterexamen i nationalekonomi och är analytiker vid Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI).

A close-up photograph of two young Ukrainian girls. They have dark hair and are looking off-camera with serious expressions. Their cheeks are painted with the Ukrainian national flag's colors: blue and yellow. The girl in the foreground is slightly out of focus, while the one behind her is sharper.

Ukrainska myndigheter har identifierat 19 546 ukrainska barn som olagligt deporterats till Ryssland, där det faktiska antalet troligen är högre. Endast 388 av dessa barn har hittills återvänt till Ukraina. Ett flagrant ryskt krigsbrott. Foto: Ptashkimenko / Shutterstock.com.

Ukrainakriget och folkrätten

Inte nog med att Ryssland begår en aggression, i strid med FN-stadgans folkrätt, man bombar också Ukrainas civilbefolkning, dess bostadsområden och civila infrastruktur – och förbryter sig därmed mot en annan del av folkrätten – krigets lagar.

Ove Bring

Rysslands aggression mot Ukraina inleddes 2014, när Krim annekterades och territorier i Donbas ockuperades. Det var ett folkrättsvidrigt grundskott mot den europeiska säkerhetsordning som öst och väst gemensamt sjösatt i Helsingfors 1975. Helsingfordokumentet kräver respekt för medlemsstaternas nationella suveränitet, gränser och territoriella integritet. Krim var en del av den, sedan 1991, självständiga republiken Ukraina. Ukrainskt territorium hade nu erövrats med våld, i strid med Helsingforsprincipernas våldsförbud och suveränitetsskydd, som i sin tur utgör en grundläggande del av FN-stadgans folkrätt. Sedan 1945 hade Förenta nationernas stadga stått för en regelbaserad världsordning, med krav på fredlig lösning av tvister, icke-bruk av våld, internationellt samarbete och mänskliga rättigheter.

Den ryska aggressionen från 2014 skulle få en uppföljning. Vad som skedde i februari 2022 var ett försök till fullskalig invasion av Ukrainas territorium. Våldsförbudet i FN-stadgans artikel 2(4) hade kränkts på nytt. President Putins tanke var att Ukraina skulle upphöra att existera som självständig stat och införlivas med Ryssland. Den ryske ledaren förgrep sig här också på den folkrättsliga principen om folkens självbestämmanderätt.

Putin har gått till historien som en ny Hitler, som en aggressor och krigsförbrytare. Hans imperie-drömmar slår emot oss som en unken pust från en annan tid. Vi påminns om Mussolinis fascistiska erövringspolitik i Nordafrika och nazismens strävan efter *Lebensraum* i öster. Inte nog med att Ryssland begår en aggression, i strid med FN-stadgans folkrätt, man bombar också Ukrainas civilbefolkning, dess bostadsområden och civila infrastruktur – och förbryter sig därmed mot en annan del av folkrätten – krigets lagar (se nedan).

Det ukrainska folkets utövande av självbestämmande var inte en ny företeelse i landets historia. I första världskrigets slutskede, den 22 januari 1918, utropades Ukraina för första gången som en självständig stat. Vid freden i Riga i mars 1921 förlorades denna självständighet och landet delades upp mellan det bolsjevikiska Ryssland och det återuppståndna Polen. Men Ukrainas existens som nation är en äldre historisk realitet. Upplevelsen av nationell gemenskap, genom språk och kultur, går långt tillbaka i tiden. Karl XII fick, under sitt fälttåg i öster, stöd av kosackledaren Ivan Mazepa som eftersträfvade ukrainsk autonomi från Moskva.

Tesen om folkens självbestämmanderätt återopades 1913 (något förvånande) av Josef Stalin i en skrift om "Marxismen och den nationella frågan". Han utgick där från begreppet "nation" som en kulturhistorisk företeelse och hävdade att självbestämmanderätten gav en nation rätten att välja mellan autonomi och utbrytning från moderstaten. Året därpå publicerade Vladimir Lenin

en artikel om "Nationernas rätt till självbestämmande". 1918 återfanns denna princip i den första sovjetiska konstitutionen. Men när Ukraina i december 1922 påtvingades status som sovjetrepublik lyste rätten till genuint självbestämmande med sin frånvaro. Enligt den regelbaserade världsordning som följer av FN-stadgan och 1966 års FN-konventioner om mänskliga rättigheter (den gemensamma artikel 1) har Ukraina rätt till självbestämmande, inklusive rätt att existera som stat och bör därför få omvärldens globala stöd för detta.

FN-stadgans artikel 2(4) förbjuder således användning av våld från en stat mot en annan, men artikel 51 tillåter en stat som är utsatt för en väpnad attack att reagera militärt i självförsvar (individuellt självförsvar). Med andra ord, en första användning av våld är förbjuden, medan en andra användning av våld i självförsvar är tillåten. En stat vars gränser har överskridits i en väpnad attack har rätt till motattacker in på fiendens territorium. På detta sätt kan försvarskampen bli maximalt effektiv, genom attacker mot flygbaser, vapendepåer eller trupperörelser. I princip finns det inget som hindrar attacker långt in på motsidans territorium. Frågan är om Ukraina ska få tillgång till den amerikanska kryssningsroboten Tomahawk, men diskussionerna härom har varit resultatlösa.

Ändå begränsas självförsvarsrättens utövande av en proportionalitetsprincip. Motattackerna får inte riskera en alltför farlig eskalering av konflikten, eller en humanitär katastrof bland civilbefolkningen. Självförsvarsrättens utövande måste stå i rimlig proportion till det hot som den angripna staten ställts inför. Så har varit fallet i Ukraina. Samtidigt finns det ett generöst utrymme för en användning av långdistansvapen. Sådana vapen, som Tomahawk, kan användas mot avlägsna legitima mål, kanske i utkanterna av Moskva, Sankt Petersburg eller andra storstäder under förutsättning att civilbefolkningen besparas omfattande oavsiktliga skador. Vissa skador kring det militära målet är ofta oundvikliga och måste accepteras som "kringskador" (eng. *collateral damage*).

FN-stadgan hänvisar inte enbart till individuellt självförsvar utan även till "kollektivt självförsvar". Den angripna staten får be om hjälp från andra stater, en krigskoalition kan formas, som under Kuwaitkriget 1991. Då förelåg ett mandat från FN:s säkerhetsråd, något som inte är tänkbart beträffande Ukraina. Men rätten till kollektivt självförsvar inträder automatiskt vid en aggression och kräver inte säkerhetsrådets stöd.

De stater som politiskt, ekonomiskt och militärt stöder Ukraina är måna om att inte göra det under parollen "kollektivt självförsvar". Det skulle innebära att man träder in som parter i konflikten och får status som krigförande. Till krigsområdet överförd personal och utrustning skulle bli militära mål. En sådan utveckling, med "boots on the ground", betraktas som alltför riskfylld för den globala

säkerheten. Men militärt understöd på nivån under kollektivt självförsvar är naturligtvis folkrättsligt legitimt. FN-stadgan står för principen om kollektiv säkerhet, ”en för alla och alla för en”, och i likhet med Natos artikel 5 kan solidariteten ta sig flera uttryck. Stödet kan vara politiskt, ekonomiskt och/eller militärt.

Den ryska krigsstrategin i Ukraina har tidigt visat en total brist på respekt för krigets humanitära lagar. Massakrerna av civila i Butja och på andra platser har åtföljts av bombningar och drönarattacker, där man avsiktligt ignorerat det skydd som tillkommer civilbefolkningen. Med tiden har den ryska krigsföringen riktat sig, som det förefaller, mot civilbefolkningen som sådan.

Dessutom har den amerikanska tankesmedjan *Institute for the Study of War* (ISW) rapporterat att ryska befälhavare gett order om avrättning av krigsfångar. Dödandet beskrivs som systematiskt och har ökat under 2025. Fångar har också, enligt vittnesmål, utsatts för brutal tortyr.

”Putin har sagt att Ryssland skulle betrakta västerländska trupper i Ukraina som legitima mål.”

President Putin har ett övergripande ansvar för hanteringen av krigets lagar. Genom en *Arrest Warrant* i juli 2023 från den internationella brottmålsdomstolen (ICC) är han på distans häktad för delaktighet i krigsförbrytelser tillsammans med barnrättskommissionären Maria Lvova-Belova för bortförande av ukrainska barn. Det är inte många stater Putin kan resa till utan att riskera utlämning till Haag.

Även Ukraina är skyldigt att följa den humanitära rätten, som att behandla krigsfångar korrekt och humanit. Detta verkar i allmänhet ha fungerat väl. Regeringskansliet i Kiev är medvetet om att stödet från väst är länkat till en förväntan på att ukrainska krigsförbrytelser inte förekommer.

En oroande utveckling gällande rysk användning av förbjudna kemiska vapen har rapporterats av brittiska *International Institute for Strategic Studies* (IISS). Trots sin medverkan i tillkomsten av

1993 års konvention om kemiska vapen (CWC) bryter Ryssland mot konventionen. Konventionen förbjuder inte bara produktion och användning av nervgaser, utan även användning i krig av polisiärt tillåtna kravallgaser (eng. *riot control agents*). Ukraina rapporterade om användning av tårgas på östfronten redan i september 2022, och igen i april 2024. Nederländska och tyska underrättelsetjänster rapporterade i juli 2025 att Ryssland satt i system att använda icke-dödliga (men förbjudna) industrigaser mot nedgrävda ukrainska soldater, som då tvingats lämna sina positioner och blivit mer utsatta för dödliga konventionella vapen. Ukrainska försvarsministeriet har rapporterat om över 9 000 sådana incidenter som lett till cirka 2 500 skadefall och tre dödsfall.

En vapenvila skulle möjliggöra fredssamtal om säkerhetsgarantier till Ukraina. EU-länderna tänker sig här komponenter som gemensam försvarsuppbyggnad, övervakade buffertzoner och fredsbevarande trupper. Men Putin har sagt att Ryssland skulle betrakta västerländska trupper i Ukraina som legitima mål. Därmed skjuter han i sank möjligheterna till ett avtal med fredsbevarande inriktning. Uttalandet speglar en markerad rysk ovilja till fredssamtal så länge egna krigsmål inte uppnåtts. Diskussionen om säkerhetsgarantier är därmed prematur, men direkt efter det omskrivna mötet i Alaska skapade den bilden av en meningsfull diplomatisk aktivitet, en aktivitet som numera har upphört.

Foto: udral | / Shutterstock.com
(bilden är modifierad).

Ove Bring är professor emeritus och folkrättsexpert.

Rumänien är viktigt för Nato på grund av dess strategiska geografiska läge vid alliansens sydöstra flank. Foto: hyotographics / Shutterstock.com

Rysslands operation i Rumänien – udden riktad mot Nato

Två dagar innan den andra och avgörande valomgången den 8 december, då Georgescu ledde i opinionsundersökningarna, beslutade den rumänska konstitutionsdomstolen att hela valet skulle ställas in på grund av utländsk påverkan och i stället göras om från början i maj 2025. Beslutet var mycket kontroversiellt, dels för att det skedde med så kort varsel, dels för att det var första gången ett europeiskt land ställde in ett val på grund av utländsk inblandning.

Jakob Hedenskog

Det traditionellt pro-västligt stabila Rumänien har lite otippat ploppat upp som en ny arena för ryska valpåverkansoperationer och hybridkrig riktade mot EU och Nato i spåret av Rysslands krig i Ukraina. Detta påvisades bland annat genom försöken att påverka turerna kring det rumänska presidentvalet under 2024–2025.

I den första valomgången, som hölls den 24 november 2024, segrade den högerextreme kandidaten Călin Georgescu. Resultatet var högst oväntat, eftersom Georgescu innan valet inte hade figurerat som någon av förhandsfavoriterna och dessutom själv sagt att han inte spenderade några pengar på sin valkampanj. Förklaringen visade sig vara en spektakulär kampanj på sociala mediaplattformen

TikTok, där omkring 25 000 konton upprättats till stöd för Georgescu under valkampanjens slutskede. Enligt den rumänska underrättelsetjänsten låg Ryssland bakom kampanjen. Den ryska inblandningen genom betalda influerare, som förnekades av Ryssland, syftade till att så split i det rumänska samhället genom att sprida konspirationsteorier om EU och Nato, i linje med Kremels narrativ, vilka upprepades av Georgescu.

Två dagar innan den andra och avgörande valomgången den 8 december, då Georgescu ledde i opinionsundersökningarna, beslutade den rumänska konstitutionsdomstolen att hela valet skulle ställas in på grund av utländsk påverkan och i stället göras om från början i maj 2025. Beslutet var mycket kontroversiellt, dels för att det skedde med så kort varsel, dels för att det var första gången ett europeiskt land ställde in ett val på grund av utländsk inblandning. Beslutet kom också att kritiserats brett, inte bara inom Rumänien utan även internationellt. Det inställda rumänska valet var ett huvudargument för den amerikanske vicepresidenten J D Vance när han kritiserade Europa i sitt kontroversiella tal under säkerhetskonferensen i München i februari 2025.

När valet väl gjordes om i maj 2025 förbjöds Georgescu att ställa upp. Segrade gjorde Bukarests EU-vänlige borgmästare Nicușor Dan över George Simion, partiledare för Alliansen för rumänsk enhet (AUR), ett höger-nationalistiskt och EU-skeptiskt parti. Simion, som hade lett efter den första valomgången, vägrade först att erkänna sig besegrad, men ändrade sig senare och gratulerade Dan till segern som han sa var ett uttryck för det rumänska folkets vilja. I och med detta var den akuta krisen över för Rumänien. Emellertid lämnade den ryska påverkanskampanjen, samt de rumänska myndigheternas hantering av den, kvardröjande frågor både om den rumänska valsäkerheten, Rysslands ökande inflytande och den långsiktiga hållbarheten i Rumäniens pro-västliga politik.

Rumänien är viktigt, i synnerhet för Nato, på grund av dess strategiska geografiska läge vid alliansens sydöstra flank, med kust till Svarta havet och närhet till både Ukraina och Ryssland. Rumänien utgör ett centralt nav för Natos operationer och infrastrukturutveckling. Landet hyser två stora Natobaser, dels flygbasen Mihail Kogălniceanu nära Constanța vid Svarta havet, dels Deveselu-basen sydväst om Bukarest som hyser det amerikanska Aegis Ashore-

systemet för att stödja Natos missilförsvar. Kogălniceanu-basen håller på att utvecklas till den största Natobasen i Europa och är tänkt att bli en viktig logistikplattform för lagring och överföring av västerländska vapen – inklusive missiler, bepansrade fordon och ammunition – avsedda för Ukraina, när säkra transitvägar har etablerats.

I huvudsak fungerar Rumänien som Natos logistiska och operativa nav i frontlinjen för att bistå Ukraina, men landet har också stått för ett starkt humanitärt och politiskt stöd till Ukraina. Ryssland skulle därför ha mycket att vinna om Rumänien blev en spoiler inom EU och Nato. Skulle Rumänien ansluta sig till

”I huvudsak fungerar Rumänien som Natos logistiska och operativa nav i frontlinjen för att bistå Ukraina.”

den EU- och Ukraina-skeptiska falangen, där Ungern och Slovakien redan finns, skulle Ukraina i praktiken omringas av Ryssland och dess lydstat Belarus i norr, öster och sydöst och av till stor del Rysslandsvänliga länder inom EU och Nato i väster. Det var därför allvarligt att de ryska metoderna att påverka valkampanjen i Rumäniens val uppvisade stora likheter med ryska påverkansoperationer vilka tidigare genomförts i Ukraina och Moldavien.

Parallellerna med just Moldavien är särskilt intressanta med tanke på de likheter som länderna uppvisar. Precis som Rumänien genomförde Moldavien både president- och parlamentsval i tät följd under 2024–2025. Rumänien och Moldavien har också ett nära släktskap, rotat i gemensamma historiska ursprung, språk och kultur, med starka politiska och sociala band. Det är därför inte konstigt att Ryssland använde delvis samma verktyg för påverkan, växelvís i Rumänien och Moldavien.

Aven om valen i Moldavien präglades i ännu högre grad än i Rumänien av betydande rysk inblandning riktad mot pro-ryska partier, inklusive desinformation, manipulation, olaglig finansiering, röstköp och cyberattacker, finns det också trovärdiga rapporter om hur rysk påverkan i det rumänska valet även kom via pro-ryska moldaviska oligarker i exil. Det är även i sammanhanget intressant att notera att den pro-ryska påverkan i det moldaviska parlamentsvalet, den 28 september 2025, också kom via Rumänien.

George Simions parti AUR, som misstänks för kopplingar till Ryssland i samband med det rumänska presidentvalet 2025, finns representerat även i Moldavien. AUR är ett unionistparti som förespråkar en sammanslagning av de båda länderna, en fråga som har ett betydande stöd i Rumänien, men inte längre i Moldavien. Den moldaviska

grenen av partiet fick bara 0,10 procent av rösterna i det moldaviska parlamentsvalet.

I stället gjorde ett annat unionistparti, Demokrati hemma, ett sensationellt val från ingenstans och kom in i parlamentet för första gången, mycket tack vare aktivt stöd från Simion och en framgångsrik kampanj på TikTok. Moldaviens högsta domstol konstaterade efter valet att partiet hade använt olagliga kampanjbidrag och gjort sig skyldiga till användning av en utländsk politiker (Simion) i sitt kampanjmaterial, i strid med vallagen. Emellertid fick partiet behålla sina nyvunna sex mandat i parlamentet, men dömdes att verka utan partistöd under ett år.

Rumänien är viktigt logistiskt liksom operativt för Nato. Foto: Halytskyi Olexandr / Shutterstock.com (bilden är modifierad).

Även om det finns få bevis för att Ryssland hade ett avgörande inflytande över partiet Demokrati hemmas oväntade valframgång i Moldavien, så är kopplingen till AUR och dess ryska kopplingar omöjliga att ignorera. Även om valen i Rumänien och Moldavien slutade med segrar för EU-vänliga alternativ, så är den ryska påverkansfaktorn något som båda länderna kommer att behöva ta hänsyn till och motverka även i framtiden.

Jakob Hedenskog är analytiker vid Centrum för Östeuropastudier, Utrikespolitiska institutet.

Samhället går inte under i krig

*Det är lätt att tänka att krisberedskap är något som andra ska ta hand om – myndigheter, experter eller militärer. I själva verket består samhället av oss alla. Varje insats bidrar, skriver **David Bergman**.*

Det finns en allmänt spridd bild av att samhället faller sönder i krig. Men sanningen är den raka motsatsen. Vi matas ofta med föreställningar från filmer och böcker där samhället faller samman så fort något oväntat händer. Det kan vara en zombieapokalyps, ett rymdskepp som landar eller en naturkatastrof som skakar om hela världen. I dessa berättelser blir människor snabbt egoistiska och våldsamma, och alla kämpar mot alla när de flyr hals över huvud. Men det är en myt. Forskning och historiska exempel visar att verkligheten oftast är den motsatta. När vi drabbas av svåra påfrestningar ökar i stället vår förmåga att samarbeta.

Ett av de tydligaste exemplen är London under andra världskriget. När staden bombades under The Blitz trodde många att den brittiska befolkningen snart skulle ge upp. I själva verket hände det motsatta. Människor led förstås fruktansvärt, men försvarsviljan ökade. Ju mer tyskarna bombade, desto starkare blev viljan att stå emot. Samma fenomen kunde senare ses i Dresden när de allierade bombade staden. Det man hoppades skulle knäcka motståndet fick nästan omvänd effekt.

Förmågan att stå emot påfrestningar kallas ofta för resiliens. Det är

en individs, eller ett samhälles, anpassningsförmåga som gör att vi inte bara klarar svåra situationer utan ibland till och med växer av dem. Resiliensen stärks också när både individer och samhällen är mentalt och praktiskt förberedda.

Kriser är en del av livet.

VÅRA INRE VERKTYG

Kriser är en del av livet. När de dyker upp är det självklart en obehaglig och ofta oförutsedd situation. Men när de dyker upp har vi människor en fantastisk förmåga att hantera och komma förbi dem. Oavsett om det är en skilsmässa, en uppsägning, en nära anhörigs bortgång eller något värre. När livet skakar om oss behöver vi strategier för att hantera oro och osäkerhet. Dessa bemästringsstrategier benämns ofta som *coping*. De ser olika ut för olika människor, men kan delas in i två huvudspår: känslofokuserade och problemfokuserade.

Känslofokuserad coping handlar om att reglera de egna känslorna. Det innebär att fokusera, hålla

modet uppe och ofta att kunna skämta om situationen. Det kan också vara att helt enkelt blunda för hur illa det är. Ibland kan förnekelse faktiskt fungera som en tillfällig skyddsmekanism. Om vi kan intala oss själva att hotet inte är så stort, kan vi fortsätta att fungera i vardagen. Men om vi stannar kvar för länge i det läget, riskerar vi att det blir värre när vi ofrånkomligen måste hantera vad som händer.

Problemfokuserad coping innebär i stället att vi försöker göra något åt situationen. Det kan handla om att söka information, generera handlingsalternativ eller skaffa nya färdigheter. Ingen kan förbereda sig på allt, men ju fler verktyg vi har i vår mentala verktygslåda, desto tryggare känner vi oss. Den som vet med sig att hen kan hantera svåra påfrestningar kommer att vara bättre rustad om vardagen plötsligt förändras. När vi upptäcker att vi faktiskt kan fortsätta leva även i en kris blir krisen mindre skrämmande.

VEM ÄR DU NÄR KRIGET KOMMER?

Det korta svaret är såklart att du är exakt samma person som innan kriget kom. Men du fungerar bäst om du har tänkt igenom din roll i samhället. Många tänker att krig automatiskt betyder att man ska skickas till fronten. För de flesta är

Kriget i Ukraina har påvisat att fundamentet i samhällets motståndsförmåga är människor som är enade i kampen mot angriparen.
Foto: Vitaliy Holovin / Shutterstock.com.

svaret nej. Även i länder med stora arméer är det en mycket liten del som tjänstgör i militära förband. Den stora utmaningen ligger oftast i att hålla samhället igång.

För en lärare är uppgiften i krig oftast så enkel som att fortsätta att vara lärare. Blir det störningar i skolskjuts och bespisning, ska hen stå kvar vid katedern och undervisa. Försvinner el eller vatten tillfälligt, ska läraren ändå fortsätta undervisningen. Och skulle striderna drabba dem fysiskt, ska de ta ner barnen i källaren eller ett säkert utrymme och där fortsätta att undervisa.

Exemplet är inte fiktivt. När kriget i Ukraina bröt ut 2014 var dagens

unga soldater fortfarande barn. De fick ändå sin skolgång tack vare lärare som höll i undervisningen trots svåra villkor. Den kunskapen lade grunden för att de senare kunde hantera avancerade vapensystem och bidra till landets försvar. Samhällets vardagshjul – skolan, vården, jordbruket – är minst lika avgörande som militära insatser. När kriget en dag tar slut, behövs människor i alla yrken för att bygga upp landet igen.

ALLA KAN GÖRA NÅGOT

Det är lätt att tänka att krisberedskap är något som andra ska ta hand om – myndigheter, experter eller militärer. I själva verket består samhället av oss alla. Varje insats bidrar.

Det kan handla om att engagera sig i en frivilligorganisation, gå med i en kommunal resursgrupp eller bara hjälpa till i scouterna. Det kan också vara något så enkelt som att knacka på hos grannarna och fråga hur de mår, och verkligen ta sig tid att lyssna på svaret. I tider av oro och press är socialt stöd en av de mest avgörande faktorerna för att människor ska orka fortsätta. Samhällets styrka sitter inte i abstrakta system, den finns i mötet mellan människor.

David Bergman är överstelöjtnant och fil.dr.

Tyskland – Quo vadis?

*Den nuvarande regeringskoalitionen i Tyskland mellan kristdemokrater och socialdemokrater vilar på en knapp majoritet i förbundsdagen, men även internt i regeringspartierna är spännvidden stor mellan olika ståndpunkter, skriver **Jonas Hård af Segerstad**.*

Tysk försvarspolitik har sedan 1950-talet formats av tre faktorer: vilken utrikespolitisk roll som Tyskland vill ta, det inrikespolitiska spelrummet och slutligen den militära nödvändigheten. Det går att dela in det tyska försvarets utveckling i tre ganska distinkta skeden, som mynnar ut i det nuvarande – det som ofta kallas *Zeitenwende*.

MILITÄR NÖDVÄNDIGHET

Att den unga förbundsrepubliken Tyskland år 1955 skulle bygga upp en krigsmakt igen var ingen självklarhet. Inrikespolitiskt ledde det till uppslitande debatter, polarisering och ministeravgångar. För förbundskansler Konrad Adenauer var det dock de två andra faktorerna som avgjorde. Tyskland skulle ta en plats bland de andra västliga demokratierna och att bidra till försvaret mot Warszawapakten var ett viktigt sätt. Det var också militärt nödvändigt, eftersom östblocket var numerärt överlägset och utifrån den kusliga realiteten att ju svagare det konventionella försvaret var i Västtyskland, desto tidigare skulle väst svara med kärnvapen – som dåtidens doktrin *Massive Retaliation* föreskrev. ”En halv miljon soldater inom tre år”, lovade Adenauer som kunde bygga upp det första *Bundeswehr* ur de nio miljoner veteraner som fanns efter andra

världskriget, något som var betydligt mer känsligt i Tyskland än bland de allierade.

ROLLEN SÖKS

I mitten av 1970-talet var det västtyska försvaret ett av världens starkaste. Det rådde acceptabel balans mellan de tre faktorerna som styrde försvaret, tills det kalla kriget tog slut och vägen till en plats på den utrikespolitiska scenen övergick till att vara konflikthantering utanför Natos operationsområde, en uppgift som det 1990 återförenade Tyskland konstitutionellt sett egentligen inte fick utföra. De inrikespolitiska stormarna blåste upp igen. Att försvara Västeuropa hade haft acceptans, men att tyska soldater skulle skickas utomlands och dö eller döda var för många ett rött skynke. Kompromissen blev att den parlamentariska kontrollen skärptes och ett återhållsamt synsätt på det militära maktmedlet kom att prägla *Bundeswehr*. Militär nödvändighet sjönk till noll.

FÖRÄNDRAD SYN PÅ RYSSLAND

Parallellt med detta växte en unik syn på Ryssland fram i Tyskland. Undret från 1950-talet, där ”*Wandel durch Handel*” försonade Frankrike och Tyskland och lade grunden för den europeiska enigheten, skulle nu återupprepas med Ryssland. Genom nära relationer hoppades

Tyskland att kunna förvandla Ryssland till en modern demokrati, som dessutom sålde billig energi. Att beskriva Ryssland som både ett säkerhetspolitiskt hot och en viktig partner var en spagat i utrikespolitiken, som upphörde först i februari 2022.

Den politik som förbundskansler Merz för vilar på en bräcklig grund.

Efter förbundskansler Olaf Scholz tal i förbundsdagen, tre dagar efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, gick Tyskland mot en nygammal roll igen. Spagaten i synen på Ryssland ersattes med säkerhetspolitisk realism. Tyskland gick i täten för EU:s sanktioner mot Ryssland och beslutade om en omfattande upprustning av sitt försvar. Natos gräns mot öster blev återigen huvudfokus.

INRIKESPOLITISKT SPLITTRAT

Men det är ingen enkel förändring som Tyskland har gett sig in på. Både den förra och den nuvarande regeringen talar gärna om Tyskland

som en ledare i Europa, men det finns samtidigt alltid en rädsla för att framstå som alltför mäktig – och Ryssland är aldrig sena att hänvisa till historien när Tyskland flyttar fram sina positioner. Och då backar Tyskland.

Inrikespolitiskt är också Tyskland mer splittrat i dag än det var före 2022. I förbundsdagen tillhör 34 % av platserna vänster- respektive högerpartierna *Die Linke* och *Alternative für Deutschland*, som från varsitt håll i det politiska spektrumet är mot Nato, mot att Tyskland stödjer Ukraina och för ett närmande till Ryssland. Det tredje ytterkantspartiet *Bündnis Sahra Wagenknecht* var en hårsman från att komma över femprocentsspärren till förbundsdagen, men är starkt i framför allt de forna östtyska delstaterna.

Den nuvarande regeringskoalitionen mellan kristdemokrater och socialdemokrater vilar på en knapp majoritet i förbundsdagen, men även internt i regeringspartierna är spännvidden stor mellan olika ståndpunkter. Det tyska socialdemokratiska partiet balanserar mellan radikalpacifister och Rysslandsvänner i den ena falangen och den mer mittenorienterade försvarsministern Boris Pistorius i den andra. Kristdemokraterna har centralt en mer homogen syn på Ryssland och försvarsfrågorna, men att deras delstatsminister i Sachsen är uttalat mot partiets hållning i Ukrainafrågan och vill tillbaka till de nära relationerna med Ryssland, är ett exempel på hur splittringen ser ut i landet. Intressant nog är Allians 90/De Gröna (*Bündnis 90/Die Grünen*) det tyska parti som starkast förordar militärt stöd till Ukraina.

Den politik som förbundskansler Friedrich Merz för vilar därför på en bräcklig grund. Han saknar den inrikespolitiska stabilitet som skulle krävas för att driva den utrikes- och säkerhetspolitik som han skulle vilja. Det var genom budgetpolitisk ekvilibristik möjligt att driva igenom stora försvarssatsningar, vilket gör att Tyskland kan bli ett av de första länderna som når 3,5 % av BNP i försvarsanslag, men detta framställs av

yterkantsoppositionen som att den tyska regeringen förvärrar kriget i Ukraina och att det utsätter det tyska folket för fara.

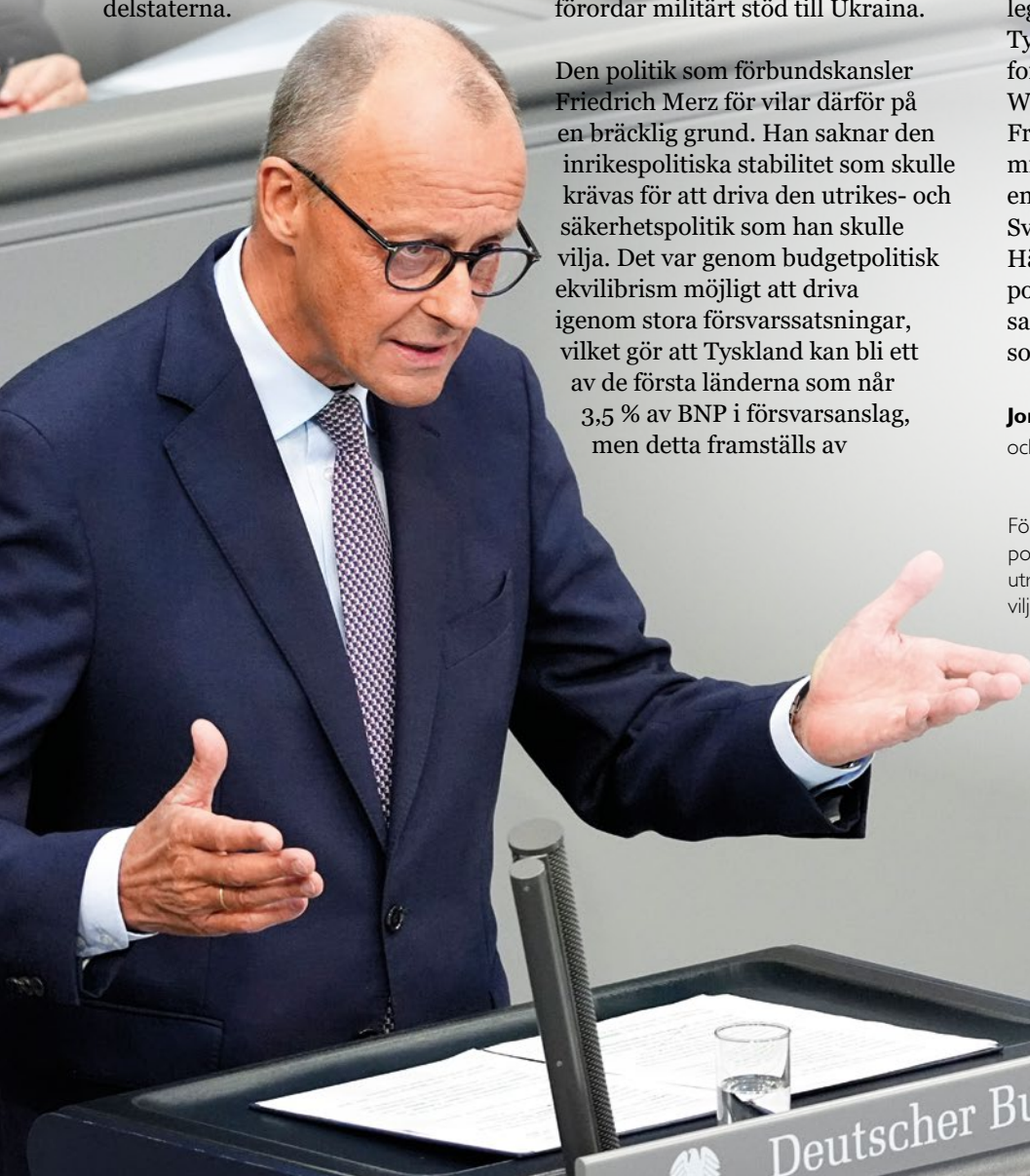
Den regionala aspekten är också viktig att känna till. I många politiska eller socioekonomiska frågor är de två tidigare tyska staterna splittrade, och klyftorna blir snarast större än mindre. Den nya försvarspolitik utnyttjas av oppositionen för att förstärka missnöjet med den centrala regeringen, där hållningen mot Ryssland ofta utmålas som källan till alla problem – arbetslöshet, högre energipriser och försämrad säkerhet.

TYSKLAND SÖKER ALLIANSER

Tyskland söker därför aktivt samarbete med andra länder. USA var länge den viktigaste politiska partnern, men har minskat i legitimitet under de senaste åren. Tyskland agerar därför i flera format i Europa, bland annat i Weimariangeln med Polen och Frankrike, i E5-gruppen, där inte minst Storbritannien har vuxit till en allt tyngre aktör, men även med Sverige och de nordiska länderna. Här kommer Tyskland att prova politik och söka utrikespolitisk samsyn för att kompensera för det som saknar inrikespolitiskt stöd.

Jonas Hård af Segerstad är kommandör och Sveriges tidigare försvarsattaché i Berlin.

Förbundskansler Merz saknar den inrikespolitiska stabilitet som behövs för att driva den utrikes- och säkerhetspolitik som han skulle vilja. Foto: ©Bundesregierung / Steffen Kugler.

Frankrike – stormakt i kris

*President Macron har talat ganska öppet om risken för krig med Ryssland. Han hävdar ofta att Ryssland ser Frankrike som sin viktigaste fiende. Detta har inneburit en omställning för de franska stridskrafterna, skriver **Lars Wedin**.*

Frankrike är tillsammans med Storbritannien Europas starkaste militärmakt. Idag vilar den franska makten på skakig grund. Ännu en premiärminister har misslyckats och avgått, denna gång innan han lyckats sy ihop en regering. Grundproblemet är den svaga ekonomin. Frankrike har unnat sig för mycket välfärd. Statsskulden är skyhögt och räntorna tar en allt större del av budgeten. I stället för att ta tag i problemet strejkar man för en återgång till den tidigare pensionsåldern (62 eller till och med 60 i stället för dagens 64). Veckoarbetstiden är fortfarande 32 timmar efter en ”reform” på 1980-talet. Budgetproblemet ska lösas med högre skatter för ”de rika” och för företagen. Man vill återinföra förmögenhetsskatten, som om Frankrike inte redan har tillräckligt höga skatter. Att rationalisera den övergödda statsapparaten är det naturligtvis inte tal om.

Samtidigt ska försvarsbudgeten öka i enlighet med Natos senaste toppmöte, dvs med närmare 3 %.

DET GÅR INTE IHOP

Hur kommer det att gå? Idag, den 8 oktober 2025, är det ingen som vet. Troligt är att det blir nyval till parlamentet, kanske avgår president Macron i förtid. Den nuvarande parlamentariska krisen är en konsekvens av dennes förhastade beslut att utlysa parlamentsval förra

året där tre jämnstarka grupper utkristalliserade sig. Blir det bättre nu? Sannolikt inte. Partierna i mitten, som Macron stöder sig på, kommer nog att försvagas ytterligare.

Ett försvar utan kärnvapen i mötet med en kärnvapenmakt, läs Ryssland, är inte trovärdigt.

Vänstern är som vanligt splittrad på grund av Jean-Luc Mélenchon och hans *La France Insoumise* (”Det okuvade Frankrike”), med ambitionen att ena vänstern under sin fana, något de mer moderata inte är roade av. Det nationalistiska *Rassemblement National*, RN (Nationell samling), är favorit men deras kandidat, Marine Le Pen, är inte valbar på grund av en, nu överklagad, förskingringsdom. RN är småfolkets parti med en ekonomisk agenda som inte ligger så långt från vänsterns, men med en ”stramare” politik när det gäller invandring och islamiseringen av samhället.

Inget av de större partierna vill lämna Nato, men *La France Insoumise* och *Rassemblement National* vill begränsa samarbetet inom alliansen. Detsamma gäller för ett eventuellt franskt kärnvapenparaply över Europa.

FÖRSVARETS UTVECKLING

Inledningsvis en brasklapp: eftersom det inte finns någon regering finns det heller ingen budget. Detta betyder att den nuvarande budgeten förlängs månad för månad – ingenting utgår, ingenting tillkommer.

President Macron har talat ganska öppet om risken för krig med Ryssland. Han hävdar ofta att Ryssland ser Frankrike som sin viktigaste fiende. Detta har inneburit en omställning för de franska stridskrafterna. Tidigare uppgifter i Afrika och Afghanistan har avvecklats. I stället för expeditionär förmåga prioriteras nu högintensiv strid och närvaro i Natos frontstater. I Rumänien har Frankrike en brigad om 4 000 soldater, inklusive viss närvaro från andra länder. I vårt närområde finns omkring en bataljon i Estland och deltagande i *Air Policing*, vartill kommer övningar i vårt närområde.

NYA STRIDSFORDON TILL ARMÉN

Marinen har ökat sin närvaro i Östersjön. Avskräckningen, en strategisk atomubåt ständigt till sjöss, drar mycket resurser. Medelhavet och

President Macrons
ambitioner överträffar de
ekonomiska realiteterna, vilka
hotar uppnåendet av dessa.
Foto: ©European Union,
2025, CC BY 4.0.

indo-pacifiska området ställer också stora krav på marin närvaro.

Bygget av ersättaren till hangarfartyget FS Charles de Gaulle har nu påbörjats, av tekniska skäl måste bytet ske senast 2038. Vidare pågår byggandet av en ny generation strategiska atomubåtar. De lyckade nya fregatterna av typ FDI, som också är aktuella för Sverige, är under införande.

För flyg- och rymdstridskrafterna gäller samma omvandling, från basering i Afrika till *Air Policing* i Baltikum. Ett nytt problem är att samarbetet med Tyskland om nästa generations stridsflygsystem, SCAF, verkar ha brutits. Anledningen är dels industripolitisk, dels operativ. Tyskarna vill ha ett tyngre plan än vad fransmännen behöver för det nya hangarfartyget, som dessutom kräver en snävare tidsplan.

Den franska försvarsmakten satsar hårt på innovation – den nya "innovationsbyrå" förefaller ge goda resultat. Drönare för alla dimensioner och AI är prioriterade områden.

UR DEN UPPDATERADE VITBOKEN

Den 14 juli 2025 publicerades en uppdaterad version av vitboken för försvaret, som motsvarar våra rapporter från Försvarsberedningen.

Strategisk autonomi

För Frankrike är Nato den enda organisation som har trovärdig förmåga att försvara Europa. Samtidigt är Natos trovärdighet ifrågasatt bland annat genom president Trumps oförutsägbara politik. Därför behövs en europeisk strategisk autonomi.

Europeisk strategisk autonomi kräver stora investeringar i de berörda länderna. Det är också viktigt att européerna köper europeisk krigsmateriel, en ideologisk och industripolitisk fråga.

Viktigt för europeisk strategisk autonomi är förmåga att ha säker tillgång till rymden.

Frankrike ska vara ett ledande land i Europa (d v s EU) och inom europeiska Nato med en suverän och autonom beslutsförmåga i strategiska frågor. Detta kommer att kräva stora resurser.

KÄRNVAPEN

Dessa har hög prioritet: ett försvar utan kärnvapen i mötet med en kärnvapenmakt, läs Ryssland, är inte trovärdigt. Europeisk strategisk autonomi inom eller utom Nato kräver alltså kärnvapen. Avskräckningens strategiska robotar (M 51) moderniseras. Den flygburna kärnvapenkomponenten förnyas med en hypersnabb (mer än M 5) kryssningsrobot: ASN4G. Denna "förstrategiska" robot är till för "den sista varningen" före en strategisk insats och är inte avsedd för krigföring.

Frankrikes kärnvapen deltar inte i Natos *Nuclear Planning Group*.

Detta av flera skäl:

- De är ett uttryck för den franska suveräniteten.
- Frankrike accepterar inte att kärnvapen används för strid.
- Kärnvapnens legitimitet anses bygga på att det bara är presidenten som kan ge order om insats och att denne är direktvald i allmänna val.

President Macron har bjudit in europeiska stater till samtal om avskräckningen och att delta i övningar. Samarbetet med Storbritannien är relativt nära i alla strategiska frågor, särskilt avseende kärnvapen. Å andra sidan är Storbritanniens kärnvapen logistiskt beroende av USA och är inordnade i Natos doktrin.

Hög ambition, men osäker framtid.

Lars Wedin är kommandör.

För Frankrike är landets försvarsmakt en viktig komponent avseende landets position i världen. Foto: Antonin Albert / Shutterstock.com.

Regeringsskifte i Tjeckien – en utrikespolitisk kursomläggning?

*Den tjeckiska utrikespolitiken har gjort ett antal större svängar under de 32 år som gått sedan delningen av Tjeckoslovakien. 1990-talets utrikespolitik var präglad av dissidenter som Václav Havel (president till 2003) och Jiří Dienstbier (sista tjeckoslovakiska utrikesministern). Arvet efter Havel kan, förenklat uttryckt, beskrivas som en betoning av mänskliga rättigheter och demokrati, men även av vissa specifika frågor som till exempel stöd för Tibet och Taiwan, skriver **Mats Braun**.*

Det tjeckiska parlamentsvalet i början på oktober bjöd inte på någon överraskning. En brokig koalitionsregering som ägnat mycket kraft åt att hålla nere en växande statsskuld röstades bort till förmån för det största oppositionspartiet. Regeringen kommer nu att bildas av Andrej Babiš och hans centerpopulistiska parti ANO.

STABIL KURS

För en utomstående bedömare är det lätt att få intrycket att varje val i Central- och Östeuropa är ödesval mellan öst och väst. I Tjeckien använde Petr Fialas (ODS) regeringskoalition en retorik som anspelade på en dylik rädsla för att oppositionen vid seger skulle föra landet österut.

Visserligen har Babiš och andra oppositionspolitiker lovat att blåsa nytt liv i Visegradgruppen och därmed även intensifiera samarbetet

med Ungern och Slovakien. Det betyder dock inte att Tjeckien under Babiš kommer att gå emot till exempel EU:s sanktioner mot Ryssland. Tvärtom går det att förutspå kontinuitet gällande centrala aspekter av landets utrikes- och säkerhetspolitik. En stridsfråga i valrörelsen var dock det tjeckiska ammunitionsinitiativet för Ukraina.

INRIKESPOLITIKEN

I skrivande stund återstår en komplicerad regeringsbildningsprocess. ANO fick i valet 35 % av rösterna och 80 mandat i parlamentets deputeradekammare (underhuset), Sněmovna, vilket innebär att partiet behöver stöd av ytterligare 21 ledamöter i parlamentet för att uppnå majoritet. Sist Babiš var vid makten (2017–2021) regerade ANO i en minoritetskoalitionsregering med Socialdemokraterna och fick stöd av kommunistpartiet för att

överleva förtroendeomröstningar i parlamentet. Den här gången finns inget vänsteralternativ i parlamentet. Socialdemokrater och kommunister kandiderade på en gemensam lista utan att lyckas ta sig över parlamentets femprocentsspärr. Istället söker Babiš inledningsvis bilda koalitionsregering med två partier på yttersta högerkanten, vilket är en faktor som kan skapa turbulens och även påverka utrikespolitiken.

I valrörelsen kritiserade oppositionen regeringens Ukrainastöd. Företrädare för ANO kritiserade framför allt Fiala-regeringens ammunitionsinitiativ för Ukraina. Kritiken tog fasta på att det finns för lite insyn. Efter valet dröjde det dock inte många dagar innan det började komma signaler från ANO om att initiativet kanske kan få fortsätta. Ammunitionsinitiativet är ett system för inköp av krigsmaterial

till Ukraina. Tjeckien utarbetade redan i början av Rysslands fullskaliga invasionsförsök 2022 en kartläggning av tillgängliga lagar och produktionskapaciteter runt om i världen på ammunition som Ukraina behövde. Efter hand har ett flertal EU-medlemsstater och Kanada bidragit till systemet. Även Ukraina gör själv direkta inköp via initiativet. Kritiker menar att det genererar avkastning till tjeckiska privata företag inom försvarsindustrin utan tillräcklig transparens. Regeringen hävdar dock att initiativet uppfyller sitt syfte att få fram krigsmaterial till Ukraina förhållandevis snabbt och till ett konkurrensmässigt pris. Initiativet ger andra länder tillgång till en lista med tillgängligt material

från trovärdiga leverantörer och till konkurrensmässigt pris.

ÄNDRAS UTRIKESPOLITIKEN?

Den tjeckiska utrikespolitiken har gjort ett antal större svängar under de 32 år som gått sedan delningen av Tjeckoslovakien. 1990-talets utrikespolitik var präglad av dissidenter som Václav Havel (president till 2003) och Jiří Dienstbier (sista tjeckoslovakiska utrikesministern). Arvet efter Havel kan, förenklat uttryckt, beskrivas som en betoning av mänskliga rättigheter och demokrati, men även av vissa specifika frågor som till exempel stöd för Tibet och Taiwan. Havel var dessutom starkt proamerikansk i många frågor. Han stödde till exempel Natos flygbombningar av Jugoslavien 1999 och, mer kontroversiellt, USA:s Irakkrig 2003. Efter Havel har vissa regeringar och presidenter velat föra politiken i, vad de har beskrivit som, en mer pragmatisk

riktning. Både president Václav Klaus och president Miloš Zeman kom ofta i konflikt med kollegor inom EU och sågs ibland som proryska. Under Zeman gjordes ett tydligt försök att knyta närmare ekonomiska relationer med Kina och därmed även kraftigt förändra retoriken gällande mänskliga rättigheter.

Den avgående regeringen med den unge utrikesministern Jan Lipavský (född 1985), har försökt återknyta till arvet efter Havel. Även om kritiker menar att det mest handlat om retorik och yta är det tydligt att den tjeckiska Fiala-regeringen har profilerat sig som ledande i sitt stöd för Ukraina. I retoriken har framför allt utrikesministern gjort symboliska uttalanden till stöd för Taiwan och han har tenderat att beskriva världspolitiken i termer av demokrati mot autokrati. Kritiker menar dock att Tjeckiens starkt uttalade stöd för Israel underminerar

Tjeckien är ett litet exportberoende land med ett starkt ekonomiskt behov av ett välfungerande EU som inte paralyseras, i allt för hög grad, av interna stridigheter.
Foto: Michal-CZ / Shutterstock.com.

trovärdigheten i landets syn på mänskliga rättigheter. Tjeckien mot-satte sig till exempel att EU skulle pausa aspekter av associeringsavtalet med Israel. Regeringens mellanöstern-politik har emellertid inte diskuterats mycket under valrörelsen, eftersom det råder stor samsyn inom landets politiska elit. Det finns en tradition i landet att upprätthålla goda kontakter med Israel. Till exempel var en gemensam regeringssittning inplanerad den 9 oktober 2023, vilken dock ställdes in på grund av Hamas terroristattack mot Israel den 7 oktober.

En ANO-ledd regering kan antas framställa sig som mer pragmatisk och handelsinriktad. Det går också att förutse en positivare ton gentemot Kina och mindre symbolisk retorik gällande exempelvis Taiwan. Vad som gör läget oviss är de två mindre ytterkantspartiernas deltagande i regeringen. SPD är ett högerextremt främlingsfientligt parti där det pågår en polisutredning mot partiledaren för hat mot folkgrupp. Partiet har också inskrivet i sitt partiprogram att man vill hålla folkomröstning om Tjeckiens EU- och Natomedlemskap. Eftersom det råder samsyn om medlemskapet i dessa organisationer inom den övriga politiska eliten är det inget som en framtida regering kommer att ta fasta på och SPD var även snabbt med att tona ned förslaget efter valet. Trots det kan SPD väntas driva på politiken i en mer kritisk riktning gällande vissa aspekter av EU-samarbetet.

Det andra partiet som förväntas ingå i regeringen är Motoristerna, som för första gången tog sig in i parlamentet. Motoristerna är kopplade till tidigare presidenten Václav Klaus och vill driva en neoliberal ekonomisk politik. Partiet har framför allt profilerat sig med sin hårda retorik gällande aspekter av EU:s gröna giv. Till exempel kräver partiet att Tjeckien inte inför ETS 2¹

och att landet verkar för att stoppa andra redan antagna lagförslag.

Samtliga tre partier i den planerade regeringskoalitionen vill att Tjeckien samarbetar närmare med sina centraleuropeiska grannländer inom Visegradsamarbetet. Samarbetsformen mellan Tjeckien, Slovakien, Ungern och Polen, som har existerat sedan tidigt 1990-tal, har under senare år försvårats av ländernas olika syn på Ryssland och Ukraina.

Regeringen kommer nu att bildas av Andrej Babiš och hans centerpopulistiska parti ANO.

Visegradgruppen började som ett initiativ för att länderna skulle koordinera anslutningsprocesserna till EU och Nato och har under senare år framför allt tjänat till att främja grannsamverkan samt till politisk koordinering i frågor där länderna har likartade positioner avseende förhandlingar inom EU. Så länge Tusk förblir premiärminister i Polen är det dock tveksamt om Visegradsamarbetet kan återuppnå den nivå samarbetet hade under åren 2015–2021. En oklar fråga är dock hur mycket Babiš kommer låta sig inspireras av Ungerns Orbán och Slovakiens Fico. Efter valet till Europaparlamentet 2024 lämnade ANO den liberala Renew-gruppen för att bilda *Patriots for Europe* tillsammans med bland annat ungerska Fidesz och franska Nationell samling. Det finns de som befarar att den nya partigruppen,

dit även Slovakiens Směr förväntas ansöka om medlemskap, kommer att påverka ANO i en tydligare högerpopulistisk riktning.

PRESIDENTENS ROLL

Slutligen utgör presidenten en tydlig broms för en eventuell omläggning av landets utrikespolitik. Det tjeckiska presidentämbetet är visserligen svagt och till stor del symboliskt, men när det gäller utrikespolitiken har presidenten vissa befogenheter. Det är till exempel presidenten som representerar landet vid Nato-toppmöten. Vidare spelar presidenten en viss roll vid regeringsbildningar och utnämner ministrar på förslag från premiärministern. Tjeckiens president, Petr Pavel, som tidigare bland annat varit chef för Natos militärkommitté har framfört att han inte kommer att utse någon till centrala ministerpositioner om de ifrågasätter Tjeckiens EU- eller Natomedlemskap.

Presidenten har enligt konstitutionen ingen möjlighet att lägga in veto mot ministerutnämningar, men tidigare presidenter har visat att det går att fördröja utnämningar och på så sätt förmå premiärministrar att ompröva vissa ministerval. Det som framför allt talar emot en kraftig omläggningen av politiken är att Tjeckien är ett litet exportberoende land med ett starkt ekonomiskt behov av ett välfungerande EU som inte paralyseras, i alltför hög grad, av interna stridigheter. Det är något som Andrej Babiš och övriga ledarskiktet inom ANO är väl medvetna om.

Mats Braun är chef för Institutet för internationella relationer i Prag.

1) ETS 2 står för ett utsläppshandelssystem för vägtransporter och byggnader och är ett nytt europeiskt system för handel med utsläppsrätter.

Foto: Anna Karlsson.

Frivilligheten är viktig

Bo Stennabb är Svenska Försvarsutbildningsförbundets generalsekreterare.

Vi lever i en tid där säkerhetspolitisk osäkerhet har blivit vardag. Kriget i Ukraina, skiftande internationella relationer och nya hot mot både militär och civil infrastruktur visar att Sverige inte kan ta sin trygghet för given. Staten har reagerat med stora satsningar: en ny struktur för det civila försvaret, ökade anslag till Försvarsmakten och MSB, samt en rad nya uppdrag till våra beredskapsmyndigheter. Men resurser och organisationer i all ära – det är människorna som ytterst avgör vår förmåga. Här spelar de frivilliga försvarsorganisationerna en alltmer avgörande roll.

I budgetpropositionen för 2026 konstateras att de frivilliga försvarsorganisationerna bidragit till både ökad försvarsvilja och konkret förmågehöjning i samhället. Det är ett erkännande av den unika position vi har: mellan myndigheter och medborgare, mellan beslutsfattare och civilsamhälle. Vi bygger broar och stärker motståndskraften där det verkligen behövs.

Behovet av utbildad personal till myndigheternas krigsorganisationer är akut. Försvarsmakten, länsstyrelser, kommuner och ett växande antal statliga aktörer behöver snabbt fylla luckorna i sina bemanningsplaner. Här har frivilliga försvarsorganisationer länge gjort skillnad genom att rekrytera, utbilda och motivera människor som är beredda att ta på sig uppdrag. Att kunna bidra med redan utbildade och motiverade personer gör att myndigheterna kan fokusera på sina kärnuppgifter och att Sverige som helhet får en snabbare förstärkning.

Vårt uppdrag handlar inte bara om att stötta myndigheterna. Minst lika viktigt är att stärka kunskap och

motståndskraft hos allmänheten. En befolkning som förstår grunderna i totalförsvaret och krisberedskap är bättre rustad att hantera påfrestningar, vare sig det handlar om cyberattacker, elavbrott eller påverkansförsök. Varje individ som kan agera klokt i en kris blir en tillgång, inte en belastning. Och varje medlem som för vidare sina kunskaper i sin familj, på sin arbetsplats eller i sitt grannskap bidrar till ett robustare samhälle.

Frivilligheten växer också i betydelse som symbol för delaktighet. När människor väljer att engagera sig på sin fritid skickar det en tydlig signal: Sveriges säkerhet är något vi alla har ansvar för. Denna folkförankring är ovärderlig. Det är den som gör att försvarsviljan blir mer än ord i dokument, den blir en levande kraft i vardagen.

Framtiden kommer att kräva ännu mer av oss. Vi behöver fler som engagerar sig i styrelsearbete, fler som utbildar sig till instruktörer och fler som rekryterar vänner och kollegor till uppdrag inom totalförsvaret. Vi behöver fortsätta att utveckla våra utbildningar och möta människor där de är – i klassrum, i digitala miljöer och ute i samhället. Vi behöver våga prata ännu mer om varför frivilligheten är en nödvändig del av Sveriges säkerhet.

De frivilliga försvarsorganisationerna har aldrig varit viktigare än nu. Vi står mitt i en historisk omställning, där varje insats räknas – och där summan av våra frivilliga krafter kan avgöra hur väl Sverige klarar framtidens prövningar.

Stöd AFF

– Bli medlem nu!

För 350 kronor/år får du fyra nummer av
Vårt Försvar och kallelser till föreningens aktiviteter
(t o m 25 år är medlemsavgiften 100 kronor/år).

Inbetalning sker till plusgiro 12711-8
alt bankgiro 482-8885 eller Swish 1234656641.

Ange:

Namn

Adress

Telefon

E-postadress

Ålder

**Mer information finns
på föreningens hemsida**

www.aff.a.se

aff
FÖR FRED, FRINET, FRAMTID

Allmänna Försvarsföreningen, aff, är en ideell förening
som har genomfört verksamhet och publicerat denna tidskrift
sedan 1890!

aff är fristående från myndigheter och politiska partier och
föreningens ändamål är att aktivt delta i den säkerhets-
och försvarspolitiska debatten genom föredrag, diskussioner
och seminarier i syfte att främja Sveriges förmåga att möta
såväl militära som andra former av samhällshot.

B **Posttidning**
Ej retur

God jul & Gott nytt år

önskar styrelsen, kansliet
och Vårt Försvar

Foto: 12 Studio / Shutterstock.com.